

ULUSAL İTFAİYE SEMPOZYUMU

İSTANBUL-2018

İÇİNDEKİLER

1	SEMPOZYUMA DAİR BİLGİLER	2
2	AÇILIŞ KONUŞMALARI	3
3	SEMPOZYUM OTURUMLARI	6
3.1	BİRİNCİ OTURUM: AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİNDE RİSK VE KRİZ YÖNETİMİ	6
3.1.1	Risk Yönetimi ve Kriz Yönetimi Nedir? Afet ve Acil Durum Yönetiminde Risk ve Kriz Yönetimi	6
3.1.2	Belediyelerde Afet ve Acil Durum Yönetimi	9
3.1.3	İş Sürekliliği Yönetim Sistemi	12
3.1.4	Yangından Korunmada İmar ve Şehir Planlamanın Önemi	13
3.2	İKİNCİ OTURUM: AFETLERDE VE ACİL DURUMLARDA BİRLİKTE ÇALIŞABİLİRLİK OTURUMU	16
3.2.1	Sağlık Bakanlığı'nın Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü	16
3.2.2	Türk Kızılayı'nın Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü	18
3.2.3	STK'ların Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü	20
3.2.4	İtfaiye Teşkilatlarının Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü	23
3.3	ÜÇÜNCÜ OTURUM: İTFAİYE TEŞKİLATLARININ DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI OTURUMU	25
3.3.1	İtfaiyeci Olmak. Nereden Nereye Geldik?	26
3.3.2	İtfaiye Teşkilatlarının Bugünü ve Yarını	28
3.3.3	Mevzuatlar Açısından İtfaiye Teşkilatları ve İyileştirme Önerileri	31
4	SEMPOZYUM PROGRAMI	34

1 SEMPOZYUMA DAİR BİLGİLER

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı koordinasyonunda, afet ve acil durum yönetiminde görevli kurum ve kuruluşlar ile birlikte, sivil toplum kuruluşlarının bilgi, birikim ve deneyimlerini paylaşması, birlikte çalışabilirlik ve işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla 7 Mayıs 2018 Pazartesi tarihinde, İstanbul'da "Ulusal İtfaiye Sempozyumu" düzenlenmiştir.

Sempozyuma, 81 İl Afet ve Acil Durum Müdürleri ile 11 Afet ve Acil Durum Birlik Müdürleri, 30 Büyükşehir Belediyesinin İtfaiye Daire Başkanları, 51 İl Belediyesinin İtfaiye Müdürleri, afet ve acil durum ile ilgili Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerden toplamda 500'e yakın kişi katılmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediye Genel Sekreteri Hayri Baraçlı, AFAD Başkanı Dr. Mehmet Güllüoğlu ve İstanbul Vali Yardımcısı Şahin Aslan'ın açılış konuşmalarını yaptığı sempozyum 3 oturumdan oluşmaktadır.

"Risk Yönetimi ve Kriz Yönetimi Nedir?" başlıklı ilk oturumda "Afet ve Acil Durum Yönetiminde Risk ve Kriz Yönetimi", "Belediyelerde Afet ve Acil Durum Yönetimi", "İş Sürekliliği Yönetim Sistemi, Yangından Korunmada İmar ve Şehir Planlamanın Önemi" konuları ele alınmıştır.

"Afetlerde ve Acil Durumlarda Birlikte Çalışabilirlik" başlıklı 2. oturumda "Sağlık Bakanlığının Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü", "Türk Kızılay'ının Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü", "STK'ların Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü" ve "İtfaiye Teşkilatlarının Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü" konuları işlenmiştir.

"İtfaiye Teşkilatlarının Dünü, Bugünü ve Yarını" başlıklı son oturumda ise, "İtfaiyeci Olmak. Nereden Nereye Geldik?", "İtfaiye Teşkilatlarının Bugünü ve Yarını" ve "Mevzuatlar Açısından İtfaiye Teşkilatları ve İyileştirme Önerileri" konuları ele alınmıştır.

2 AÇILIŞ KONUŞMALARI

Dr. Hayri Baraçlı (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri)

İstanbul dünya ölçeğinde metropol bir şehirdir. Böyle bir şehirde ortaya çıkabilecek riskler ve afet durumlarına karşı, sürekli bir tedbir alma çabası bulunmaktadır. Sadece yangınla ilgili değil, diğer afetlerle ilgili bütüncül bir bakış açısı ile çalışmalar yürütülmektedir. İstanbul İtfaiye teşkilatı bu çerçevede çok yönlü yapılanmakta ve çalışmalarını geliştirmektedir. İstanbul İtfaiyesi 304 yıllık geçmişe sahiptir. İtfaiye teşkilatı, sistematik bir yaklaşım içerisinde yenilikleri sürekli takip edebilen ve İstanbul'daki hizmet kalitesini bir üst seviyeye çıkarmak için çalışan bir anlayışla, faaliyetlerini farklı alanlarda da sürdürmektedir.

İtfaiye teşkilatı İstanbul'da çok sayıda yangınla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum itfaiyenin yangınla mücadelede farklı yaklaşımlara sahip çözümleri hızlı bir şekilde üretmesini de zorunlu kılmaktadır. Yangın konusunda, önleyici tedbirler ve önleyici uygulamalarla gerçek manada çözümler üretilebilir. Gerek ruhsat aşamasında ve gerekse sonraki süreçlerde etkili tedbirlerle etkinliği ortaya çıkabilecek bir yönetim anlayışı ile çalışılmaktadır.

İstanbul'un nüfusu her geçen gün artmaktadır. İstanbul'un nüfusu 117 ülkenin nüfusundan daha fazladır. Yangına karşı önleyici tedbirler ve müdahale çözümleri İstanbul'un tüm alanında aynı düzeyde verilmektedir. İstanbul İtfaiyesi, kurmuş olduğu müfreze ve itfaiye noktaları ile ortalama 5 dk. 34 sn. içerisinde ihbar yerine müdahale edebilmektedir. Bunların yanında İstanbul'da Beyazıt Yangın Kulesi hem itfaiye hem de hava durumu değerlendirmeleri konusunda hizmet vermektedir.

İstanbul İtfaiyesi kent güvenliği açısından önemli fonksiyonlara sahiptir. İtfaiye personeli, kent güvenliğinin artırılması ile ilgili sürekli olarak eğitim almaktadır. İtfaiyenin kurmuş olduğu simülasyon merkezi ve eğitim merkezinde itfaiyecilere birçok olayın tahmini yöntemlerle nasıl çözüleceği, afetlerin önlenmesi için alınacak tedbirler ve nasıl müdahale edileceği konusunda uygulamalı eğitimler verilmektedir.

1994 yılından bu yana sürekli kendisini yenileyerek geliştiren itfaiye teşkilatı, dünyanın en modern cihazlarıyla hizmet vermektedir. İstanbul itfaiye teşkilatı bünyesinde 120 itfaiye istasyonu, 4.273 itfaiyeci ve 861 itfaiye aracı bulunmaktadır. Ayrıca, şehrin değişik bölgelerinde 72 itfaiye helikopter pisti yer almaktadır. Etkin bir şehir yönetim anlayışıyla faaliyetlerini sürdüren İstanbul İtfaiyesi Türkiye'nin en iyi teşkilatı konumundadır. İtfaiyenin gelecek hedefleri, Türkiye'nin 2023, 2053 ve 2071 vizyonu ile uyumlu biçimde belirlenmiştir.

İtfaiyenin görev alanı sadece yangınla sınırlı değildir. İtfaiye, İBB Afet Koordinasyon Merkezi'nin (AKOM) ana ve yürütücü dairesinden bir tanesidir. Bundan dolayı olayı sadece yangında değil bütün afetlerde itfaiye etkin biçimde kullanılmaktadır. Deprem, sel ve

benzeri afet acil eylem planları AKOM bünyesinde sürdürülmektedir. Ayrıca, “İstanbul İl Afet Müdahale Planı”nın ana çözüm ortaklarından birisi itfaiyedir.

İstanbul’un afetlere duyarlılığının azaltılması noktasında kentsel dönüşüm çabaları devam etmektedir. Bu amaçla İstanbul Büyükşehir Belediyesi kentsel dönüşüm çalışmalarına 1 milyar Türk Lirası kaynak ayırmıştır. Şehrin başta Silivri ve Çatalca gibi çevre bölgelerinde olmak üzere birçok bölgesinde gönüllü itfaiyecilik çalışmaları yürütülmektedir.

Şahin Aslan (İstanbul Vali Yardımcısı)

Türkiye'nin en büyük kenti İstanbul'da afetlere karşı ve itfaiye noktasında oluşturulan standart ve hizmet kalitesi, tüm ülke için rol model özelliği taşımaktadır. Türkiye gibi deprem ve çeşitli afetler kuşağında olan bir ülkenin, acil arama, kurtarma ve afet yönetimi gibi konularda ve itfaiyenin diğer görev alanında sürekli hazır olması gerekmektedir. Seminerler, çalıştaylar ve diğer etkinlikler, bu hazırlıkların canlı tutulması bakımından önem taşımaktadır.

Afetlere göre karşı mücadeleyle sistematik biçimde ve profesyonellik ile yaklaşmak gerekmektedir. Akıl ve bilim öncelikli anlayışa dayalı çalışma benimsenmelidir. Riski krize dönüştürmeden, risk noktasında iken onu yönetebilmek önem kazanmaktadır. Risk analizlerini, krize dönüşmeden yapabilmek ve müdahale edebilmek kriz yönetiminin esası olmalıdır. Bu konudaki eksiklerin iyileştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, önceki olaylardan ders çıkarılarak sürekli bir iyileştirme yaklaşımı benimsenmelidir.

Mehmed Güllüoğlu (AFAD Başkanı)

Türkiye’de afet yönetimi ve koordinasyonu alanında 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi dönüm noktası olmuştur. Büyük can kaybına ve geniş çaplı hasara neden olan bu deprem, ülkemizde afet yönetimi konusunun tekrar gözden geçirilme zorunluluğunu acı bir şekilde ortaya koymuştur. Esgüdüm sağlanması gereken kurumların afetlerle ilgili yetki ve sorumluluklarının yeniden tanımlanması ihtiyacı, afet ve acil durumlarda yetki ve koordinasyonun tek bir elde toplanmasını zaruri kılmıştır.

Bu doğrultuda afetlerle ilgili olarak görev yapan İçişleri Bakanlığı’na bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık’a bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılarak 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı yasa ile Başbakanlık’a bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurularak yetki ve sorumluluklar tek bir çatı altında toplanmıştır. Bu çerçevede; ülkemizde yeni bir afet yönetim modeli uygulamaya konulmuş olup, getirilen bu model ile öncelik “Kriz Yönetimi”nden “Risk Yönetimi”ne verilmiştir.

Günümüzde “Bütünleşik Afet Yönetimi Sistemi” olarak adlandırılan bu model, afet ve acil durumların sebep olduğu zararların önlenmesi için tehlike ve risklerin önceden tespitini, afet olmadan önce meydana gelebilecek zararları önleyecek veya en aza indirecek önlemlerin alınmasını, etkin müdahale ve koordinasyonun sağlanmasını ve afet sonrasında iyileştirme çalışmalarının bir bütünlük içerisinde yürütülmesini öngörmektedir.

Türkiye’de 20 bin, İstanbul’da 4 binden fazla itfaiyeci her gün onlarca olaya müdahale etmektedir. Bunlar sadece yangın olayları değildir. Her ne kadar itfaiye köken olarak söndürmeden gelse de şehirlerdeki kurtarma olaylarına, trafik kazalarına ve doğal afetlere ilk müdahale edenler itfaiyecilerdir. İtfaiyeciler, İstanbul’da trafik problemi, Konya’da mesafenin uzaklığı, Sivas’ta dağlık arazi ve Erzurum’da kış şartları gibi birbirinden farklı zor şartlarla mücadele etmektedir.

Bu çerçevede daha etkin bir hizmet için mevcut yapıdaki bazı şeylerin değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Dünya standartları açısından bakıldığında daha fazla itfaiyecinin istihdam edilmesi gerektiği görülmektedir. Şehirlerde otopark kültürünün yeterince gelişmemesi itfaiyenin müdahalesini zorlaştırmaktadır. Şehirleri tasarlarken yangın ve afetleri dikkate almak gerekmektedir.

İtfaiye ve afet kültürünü ve daha geniş başlık olarak güvenli yaşam kültürünü küçük yaşlardan itibaren topluma vermek gerekmektedir. Bu çerçevede itfaiyeci rol model kişileri topluma, çocuklara ve gençlere tanıtabilecek uygulamalar geliştirilmelidir.

İtfaiye ve AFAD çalışanları bir taraftan vakaların zorluklarıyla uğraşırken bir taraftan da işlerinin merkezindeki insana ulaşmak ve canını kurtarmak için zamanla yarışmaktadır. Bu nedenle itfaiye çalışanlarının belli bir düzeyde fizik, kimya, ilk yardım ekipmanlarını bilmeleri gerekiyor. Fiziken aktif, ortalamanın üzerinde nitelikte olmaları gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası eğitim merkezileri, AFAD, itfaiye ve diğer ekiplerin beraber çalışacağı akademik yayınlar, dergi, kongreler, itfaiye yarışmaları ve benzeri faaliyetlerin ortaklaşa planlanması gerekmektedir.

Afetlerin; risk azaltma, müdahale etme ve iyileştirme olmak üzere üç temel safhası bulunmaktadır. Müdahale konusunda insan kaynağını ve ekipmanı devamlı geliştirmek gerekmektedir. Müdahale alanındaki yeni teknolojiler yakından takip edilmelidir. Afet konusunda asıl olan risk azaltmadır. Eğer, afetler, kazalar, yangınlar olmadan önce gerekli önlemler alınmaz ise kriz yönetiminde yeteri kadar başarı sağlanamamaktadır. Bu noktada kentsel dönüşüm, deprem yönetmeliği, afet eğitimleri, zorunlu deprem sigortasının önemi ortaya çıkmaktadır. Ancak, afetlerden önce risklerin azaltılması ile afetlere hazır olunabilir.

3 SEMPOZYUM OTURUMLARI

3.1 BİRİNCİ OTURUM: AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİNDE RİSK VE KRİZ YÖNETİMİ

Moderatör: Prof. Dr. Kerem Alkin

Doğal afetlerin diğer etkileri kadar ekonomik etkileri de önem taşımaktadır. 1991 ile 2010 arasında dünyada doğal afetlerin etkilerinin iyileştirilmesi için gelişmekte olan ülkeler 840 Milyar Dolar düzeyinde bir zarar ile karşı karşıya kalmıştır. Bu afet zararlarının giderilmesi için dünyada 3.3 Trilyon Dolar düzeyinde bir yardım toplanmıştır. 1990'lardan günümüze insanlar 100 Dolarlık harcamanın 40 Cent'ini uluslararası yardımlara ayırmıştır. İklim değişikliği ve kutuplardaki erime nedeniyle denizlerin su seviyesinin yükselmesinden dolayı kıyılardaki bazı yerleşim yerlerinde su baskınları yaşanmaktadır. 2005 ile 2014 arasında doğal afetler nedeniyle 1.4 Trilyon Dolar zarar oluşmuş, 1.7 milyar insan etkilenmiş ve 700 bin insan yaşamını yitirmiştir. Dünyada 2005 ile 2014 yılları arasında en fazla doğal afetle karşı karşıya kalan ülkeler ve uğradıkları zararlar sırasıyla şu şekildedir: Çin 286 afette 265 Milyar Dolar, ABD 212 afette 443 Milyar Dolar, Filipinler 181 afette 16 Milyar Dolar, Japonya 62 afette 239 Milyar Dolar, Pakistan 59 afette 25 Milyar Dolar, Hindistan 167 afette 47 Milyar Dolar.

Afetlere karşı hazırlı olmak birinci öncelik olmakla birlikte, afetlerle ilgili simülasyon, afetlerin ne gibi riskler oluşturduğu ve bu risklere karşı nasıl bir sistem oluşturulması gerektiği konusu önem kazanmaktadır. Türkiye bağlamında gelecek dönem, merkezi yönetim ve yerel yönetimler bakımından afetlerle mücadele koordinasyonu, afetle mücadelede yerli teknolojilerin geliştirilmesi, afetlerle ilgili sürdürülebilir maliyet yönetiminin geliştirilmesi öne çıkmaktadır. Türkiye'nin afet konusundaki tecrübesi, dünya için de önemli bir kaynak durumundadır.

3.1.1 Risk Yönetimi ve Kriz Yönetimi Nedir? Afet ve Acil Durum Yönetiminde Risk ve Kriz Yönetimi

Konuşmacı: Hamza TAŞDELEN (AFAD Başkan Yardımcısı)

Afet, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaydır. Afet, bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur.

Tehlikelerin bir afete dönüşebilmesi için can, doğal çevre, mal, mülk ve iş sürekliliğine büyük zarar vermesi gerekir. Birleşmiş Milletler'in tanımına göre afetler herhangi bir tehlikenin can, mal, çevre, ekonomi ve kültürel varlıklar üzerinde oluşturduğu kötü etkilerle baş etmeye yerel imkânların yetmediği durumlardır. Afetler 3 gruba ayrılır; doğal afetler, teknolojik afetler ve insan kaynaklı afetler. Deprem, sel, heyelan, fırtına gibi

doğal olayları, bölge ve ülke düzeyinde veya uluslararası yardım gerektirecek kadar büyük can ve mal kayıplarına neden olduklarında doğal afet olarak adlandırılır.

Yüksek zararlara neden olan kuraklık, küresel iklim değişikliği gibi afetler dışında kalan çoğu afetin 3 önemli ortak özelliği vardır; ani gelişirler, büyük bir bölgeyi etkilerler, gündelik hayatı kesintiye uğratırlar. Afet karşısında, altyapı, ulaşım sistemleri ve acil durum servisleri yetersiz kalır.

Her zaman tehlikelerin önüne geçemeyiz. Fakat tehlikelerin afete dönüşme olasılığını azaltabiliriz. Buna “afet riskini azaltmak” denir. Risk, bir olayın meydana getirebileceği olumsuz sonuçların tümünü ifade eden kavramdır. Başka bir deyişle belirli bir tehlikenin, bu tehlikeye maruz olan değerler veya tehlike altındaki unsurlara ve bu unsurların hasar görebilirliklerine bağlı olarak, verebileceği zararları ifade eder. Afet Yönetimi ve Sigortacılıkta “kayıp olasılığı” anlamına da gelmektedir. Riskin söz konusu olabilmesi için, bir yerde, belirli büyüklükte bir tehlikenin veya olayın var olması, değerlerin bulunması ve oradaki değerlerin zarar görebilir olması gerekir.

Risk analizi, belirli tehlikelerin, sınırlı bir bölge veya ülke ölçeğinde canlılar üzerindeki yaşamsal etkileri ile diğer fiziksel varlıklar üzerindeki yıkıcı sonuçlarını her yönüyle inceleyip ortaya çıkarma çalışmasıdır. Özellikle, 1999 depremleri ve ardından yaşanan çeşitli afetlerin yönetim ve koordinasyon problemlerinden çıkarılan dersler sonucunda, Türkiye’de afet sonrası merkezden yerele kriz yönetimi yerine, afet öncesinde zarar azaltma faaliyetleri ile yerelden merkeze risk yönetimi anlayışı benimsenmiştir. Afet yönetiminin temel aşamaları şunlardır: a) hazırlık b) müdahale, c) iyileştirme ve d) zarar azaltma.

AFAD’ın kurulması ile afetler sonrası kriz yönetiminden, afetler öncesinde risk yönetimine geçilmiştir ve afetlere müdahalede koordinasyon tek bir kurum (AFAD) tarafından etkili, sistemli bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Birçok kurumdan tek kuruma, çok yönlü yaklaşımdan etkin ve etkili koordinasyona, kriz yönetiminden risk yönetimine ve sistematik olmayan yaklaşımdan proaktif sistematik yaklaşıma geçilmiştir.

Yeni sistemde afet yönetimi ile ilgili olarak görev yapan kuruluşlar birleştirilmiştir. Etkili koordinasyon ile etkili kapasite kullanımı ve afet yönetimi kabiliyeti sağlanmıştır. Politika oluşturma, standart belirleme, proje finansmanı sağlamada merkezi bir otorite tesis edilmiştir. Afet yönetimi süreçlerinde daha fazla sorumluluk alan ve afetleri yönetebilen yerel düzeyde 81 ilde teşkilatlanma geliştirilmiş ve paydaşlarla entegrasyon arttırılmıştır.

Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (TAYSB) 2018-2022, ülke genelinde afet yönetiminin etkinliğinin arttırılması, kapasitenin güçlendirilmesi için paydaşların öncelikli görev ve sorumluluklarını tanımlayan, altında Afet Müdahale planı, İyileştirme planı ve Afet Risk Azaltma planları yer alan en üst ölçekteki ulusal plandır.

TAYSB altında afet yönetimi alanındaki sorumlulukları ve faaliyetleri içeren , planlar oluşturulacaktır. Bu çerçevede, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) hazırlanmış olup, Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) hazırlıklarına başlanmıştır. Hazırlanacak bu planlar diğer ulusal strateji ve planlar ile uyum ve etkileşim içerisinde olacak ve bir bütünlük içinde Türkiye Afet Yönetim Sisteminin bileşenlerini meydana getirecektir

Türkiye Afet Müdahale Planının (TAMP) amacı; afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir. Afet ve acil durum hizmetlerinin koordinasyonundan, eğitim politikalarının oluşturulmasından ve bu konularda mevzuat düzenlemeleri yapılmasından T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) sorumludur.

Ulusal düzey hizmet grubu planlarının hazırlanması ve uygulanmasından hizmet grubundan sorumlu ana çözüm ortağı olan bakanlık, kurum ve kuruluşlar asli sorumlu olmakla birlikte, hizmet grubu planlarında görevlendirilen destek çözüm ortağı bakanlık, kurum ve kuruluşlar, özel sektör, STK'lar ve gerçek kişiler de ayrı ayrı sorumludur. Bakanlık, kurum ve kuruluşlarda planların hazırlanması ve uygulanmasından en üst yöneticiler, İl Afet Müdahale Planları'nın hazırlanması ve uygulanmasından valiler, özel kuruluşlarda ise sahipleri veya yetkili temsil organları sorumludur.

Afete Hazır Türkiye Bilinçlendirme ve Eğitim Projesi, afete hazır aile, afete hazır okul, afete hazır işyeri, afete hazır gençler olmak üzere 4 basamaktan oluşmaktadır. Halkımızın afetlerin ilk 72 saatine hazırlıklı olmaları için bilinçlendirme çalışmaları ve eğitimlerle; afete hazırlık kültürünü kazandırmak, farkındalık oluşturmak, temel koruyucu önlemleri paylaşmak, afetlerde doğru davranış şekillerini öğrenmelerini ve uygulamalarını sağlamak, toplumsal güç birliği bilinci ile AFAD koordinasyonunda yürütülen hazırlık çalışmalarına destek vermelerini sağlamak, aile afet ve acil durum planlarının hazırlanmasını sağlamak, okul afet ve acil durum planlarının hazırlanmasını sağlamak, işyeri afet ve acil durum planlarının hazırlanmasını sağlamak, toplumsal güç birliği bilinci ile afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılan tüm çalışmalarda yer alacak gönüllü genç ekipler oluşturmak amaçlanmaktadır.

AFAD tarafından Bütünleşik Afet Tehlike Haritaları projesinde; meydana gelmiş heyelan, kaya düşmesi ve çığ afetlerine yönelik olarak envanter toplama, sayısallaştırma ve duyarlılık analizleri yapılmaktadır. Bu kapsamda 81 İl Müdürlüğü kendi sorumluluk alanları içerisinde bu görevleri yerine getirmekte olup, envanterler AYDES ortamında kayıt altına alınmaktadır. 2017 yılı sonu itibari ile 28.938 heyelan, 4.199 kaya düşmesi ve 755 adet çığ olayı kayıt altına alınmış durumdadır. Bütünleşik afet tehlike haritalarının hazırlanması işine paralel yürütülen Afet Risk Azaltma Sistemi (ARAS)'ın amacı; tehlikelerin belirlenmesinden sonra istatistiki analizler, afetsellik indeksleri kullanarak

risk değerlendirmesi yapmaktır. Özellikle gelecekte güvenli yerleşim alanlarının tespiti için karar vericilere çok önemli bilimsel ve teknik altyapı sağlanmış olacaktır.

1996 tarihli Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası, AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı tarafından yenilenmiş, 18 Mart 2018 tarih ve 30364 sayılı (mükerrer) Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Yeni harita 1 Ocak 2019 tarihinde yürürlüğe girecektir. Yeni harita en güncel deprem kaynak parametreleri, deprem katalogları ve yeni nesil matematiksel modeller dikkate alınarak çok daha fazla ve ayrıntılı veriyle hazırlanmıştır. Yeni haritada, bir önceki haritadan farklı olarak deprem bölgeleri yerine en büyük yer ivmesi değerleri gösterilmiş ve “deprem bölgesi” kavramı ortadan kaldırılmıştır.

Yaşanan afetlerden edinilen tecrübeler, alınan dersler ve bilimsel çalışmalarla ileriye dönük risklerin önlenmesi ve azaltılması sureti ile her bir döngü sonrası afet yönetim sisteminde süreçlerin ağırlığı değişmektedir. Bu şekilde ilerleyen döngüler bütünü sürekli gelişmeyi işaret eden dinamik bir sarmal meydana getirmektedir. Bu sarmal içerisinde afet öncesi yapılan hazırlık ve zarar azaltma çalışmaları arttıkça afet sonrası faaliyetlere duyulan ihtiyaç ve ayrılacak kaynak azalacak, yeniden yapılanma çalışmaları risk azaltma anlayışı ile gerçekleştirilecektir. Böylelikle, daha dirençli bir toplum ve daha güvenli yerleşim alanlarının oluşturulmasıyla sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlanmış olacaktır.

3.1.2 Belediyelerde Afet ve Acil Durum Yönetimi

Konuşmacı: Cafer YILMAZ (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanı)

Çok sınırlı etkiye sahip, çok dar alanlarda cereyan eden ve ilk müdahale edenler tarafından kontrol altına alınabilen hadiseler olay ya da kaza denir. Yanlış müdahale hadiseyi acil duruma dönüştürebilir. Belirli alanlarda, belirli insan gruplarını etkileyen, yine çevreye ve mala zararları dokunan, normal hayatı kısmen kesintiye uğratan ve yerel imkanlar ile giderilebilen hadiseler ise acil durum denir. Yine yanlış müdahale olayı büyük bir krize ve ulusal çapta müdahaleyi gerektirecek bir şekle dönüştürebilir. Etkilenen topluluğun yerel imkan ve kaynakları ile baş edilemeyecek düzeydeki doğal, teknolojik ve insan kaynaklı hadiseler ise afet olarak adlandırılmaktadır.

Sivil Savunma; düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari hadde indirilmesi, hayati ehemmiyeti haiz her türlü resmi ve hususi tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi için acil tamir ve ıslahı, savunma gayretlerinin sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası maksadıyla alınacak her türlü silahsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri ihtiva eder.

Belediyelerin afet durumları ile ilgili yetki ve sorumlulukları belediye kanunları ve ilgili diğer kanunlarda belirtilmiştir. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda “Belediye; yangın,

sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar.” hükmü bulunmaktadır.

5126 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda “İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek.” düzenlemesi yer almaktadır.

7216 Sayılı Sivil Savunma Kanunu’na göre; hassas bölgedeki belediyeler ve il özel idareleri Sivil Savunma isteklerini yerine getirmekle mükellef ve bu yönden mahallin mülki amirlerine karşı sorumludurlar. 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun’da belediyelerin bu alandaki bazı görevleri belirtilmiştir. 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’da doğrudan belediyelere atıf yapılmamakla birlikte işbirliği ve koordinasyon şeklinde bir görev söz konusudur.

Bir olay ya da kaza durumlarında doğrudan belediyelerin itfaiye, fen işleri, park-bahçe birimleri, sosyal işler birimleri ve su-kanal idarelerinin ekip ve ekipmanları ile müdahale edilmektedir. Şiddetli bir fırtına sonrası devrilen ağacın kaldırılması belediye imkanları ile olmaktadır. Kasapta kolunu et makinasına kaptıran çırağın kurtarma işlemi belediye imkanları ile yapılmaktadır. Kafasını ya da ayağını bir yere sıkıştıran bir hayvanın problemi belediye tarafından giderilmektedir. Parmağında yüzük sıkışan evlilik hazırlığındaki gencin imdadına belediye koşmaktadır.

Acil durumlarda belediyeler çoğunlukla ulusal düzeyde destek almadan, merkezi idare birimlerinin katkısı olmadan problemi kendi bünyesindeki birimlerin eliyle çözmektedir. Bölgesel düzeydeki bir orman yangınına belediye imkanları ile yoğun destek verilmektedir. Orta şiddetteki bir deprem sonrası oluşan toplumsal infial (evlere giremem) belediye imkanları ile giderilmektedir. Yoğun yağışlar nedeniyle sel ve su baskını oluşan yollar ve mahalleler belediye imkanları ile açılmaktadır. Organize sanayi bölgesindeki bir endüstriyel tesis yangını belediye imkanları ile söndürülmektedir. Yoğun kar yağışı sonucu yollarda kalanların iase ve ibateleri belediyeler tarafından sağlanmaktadır.

Afet durumunda temel rol merkezi idareye düşmektedir. Ancak soruna yine çoğunlukla belediyelerin personeli ve iş makineleri vasıtasıyla müdahale edilmektedir. Merkezi yönetimin katkısı genellikle iyileştirme aşamasında daha çok mali ve psiko-sosyal boyutlarda gerçekleşmektedir.

Acil durum ve afet yönetimi ile ilgili temel sorunlar şu şekilde belirtilebilir; Mevzuat dağınık ve güncel değildir. Belediyelerin uymakla yükümlü olduğu hususlar merkezde

farklı bakanlık ve kurumların uhdesinde yürütüldüğü için verimsiz ve etkin olmayan süreçler yaşanmaktadır. Kamu yönetiminin merkezîyetçi yapısı kendini afet yönetim sisteminde de göstermektedir. Bunun sonucu olarak afet yönetim sistemimizde merkezi örgütlenme, yerel yönetimler, kamu tüzel kişileri, özel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve halkın görev, yetki ve sorumlulukları arasında akılcı dengeler, rol ve görev dağılımları yapılamamış, etkili ve verimli bir afet yönetim yapısı oluşturulamamıştır.

Belediyelerde acil durum hizmetlerinde çalışan personelin özlük haklarında ve konumlarındaki dağınıklık verimsizliğe yol açmaktadır. Memur, işçi, sözleşmeli, taşeron ve geçici işçi olarak farklı statüler söz konusudur.

Merkezi idarenin illerdeki personel ve ekipman kapasitesi dengeli dağılım göstermemektedir. Bölge müdürlüğü olan illerde personel ve araç-gereç yoğunlaşmaktadır. Acil durumda müdahaleler gecikmektedir.

Bu alandaki mali kaynak düzenlemeleri belirgin, emredici ve sonuç alıcı değildir. Mali düzenlemeler illerin risk seviyesinden ziyade genel olarak düzenlenmektedir. Sigorta sistemi etkin işlememektedir. Afet sigortası geliştirilmelidir. Yerelde olay-acil durum-afet müdahaleleri etkin bir şekilde kayıt altına alınmamakta, analiz yapabilecek nitelikte ve nicelikte veri oluşturma konusu zayıf kalmaktadır. Örneğin, Gaziantep’de coğrafi bilgi sistemi tabanlı kurulan sistem ile 30 bin olay kayıt altına alınmıştır.

Yerel düzeyde risk analizi yapılacak yeterli bilgi bulunmamaktadır. İçişleri Bakanlığı GAMER Yapılanması ile AFAD AADYM yapılanması yerelde tam algılanamamıştır. Bir kafa karışıklığı söz konusudur. Yerelde her belediye kendi planlaması ve tanımlaması doğrultusunda müdahale araç-gereç ve ekipmanlarını temin ettiğinden bir standart oluşmamaktadır.

Acil durum ve afet yönetimi ile ilgili öneriler şu şekilde belirtilebilir; Acil Durum Yasası ya da başka bir isimle bir çerçeve yasa çıkarılabilir. Bu konu ile ilgili tüm mevzuat tek bir metinde toplanarak hem dağınıklığın giderilmesi hem de güncelleme sağlanabilir. Ayrıca tüm otoritelerin görev ve yetkileri daha net biçimde tanımlanmış olacaktır.

Olay-acil durum-afet-sivil savunma müdahale süreçleri tek kurumsal yapı altında birleşebilir. Mevcut durumda olay ve acil durumlar belediyeler tarafından, acil durumlar ve afetler AFAD tarafından yönetilmektedir. AFAD ulusal ve merkezi yapısı ağır bastığı için yereldeki acil durumlara yeterince müdahale edememektedir. Afetlerde ise belediyelerin insan kaynağına ve makine parkına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yerelde İtfaiye ve Acil Durumlar Başkanlığı/Müdürlüğü kurulabilir. Bu şekilde personel ve ekipmanlar birleşerek daha verimli ve etkin bir yapı oluşabilir. Makine parkı güçlü olan DSİ ve Karayolları gibi kurumların bölge müdürlüğü yapılanması il müdürlüğü yapılanmasına dönebilir. Böylece acil durumlarda gerekli eleman ve makine parkı dağılımı il düzeyindeki müdahale çalışmalarını hızlandırabilir.

İçişleri bakanlığı GAMER ve AFAD AADYM işleyişi netleştirilmelidir. Bu yapıların birleştirilmesi düşünülebilir. Coğrafi bilgi sistemi kurmakta zorlanan belediyelere merkezi idareden katkı sağlanmalıdır. Bu sektördeki tüm araç-gereç ve ekipmanlara standart getirilmeli ve DMO üzerinden tek kalemde alım konusu düşünülmelidir.

3.1.3 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi

Konuşmacı: Ramazan Özcan YILDIRIM (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kurumsal Gelişim ve Yönetim Sistemleri Daire Başkanı)

2008 yılında dünya nüfusunu yarısının kentlerde yaşamaya başladığını bir yıl olmuştur. Kentlerde yaşayan nüfusun oranı 2018 yılında %54 düzeyine ulaşmıştır. Şehirler, dünya yüzölçümünün binde birini kaplamasına rağmen GSYH'nin %80'ini üretmektedir. Küresel enerji tüketiminin %78'i şehirlerde gerçekleşmektedir. Küresel sera gazının %60'ından fazlası şehirlerde üretilmektedir. Birleşmiş Milletler'in raporlarında 2030 yılında toplam nüfusun 8,3 milyara ulaşması bekleniyor. Bu nüfus düzeyi %8 daha fazla enerji, %40 daha fazla su ve %35 daha fazla gıda ihtiyacı olacağı anlamına gelmektedir. 2050 yılında dünya nüfusunun %60'ını şehirlerde yaşaması beklenmektedir.

Dünya üzerindeki suların %3'ü tatlı sulardan oluşmaktadır. Bunun 1/4'üne akarsu, göl ve yer altı kaynaklarından ulaşılabilir. Uluslararası Su Enstitüsü raporlarına göre 35 inci enlemin altında yer alan ülkeler 2025'de su yokluğu ile mücadele edecektir.

Şehirler ve yerel yönetimleri bekleyen 5 adet risk öne çıkmaktadır. a) İklim değişikliği ve kaynak yönetimi, b) nüfus ve değişen demografik yapı, c) teknoloji ve dijital dönüşüm, d) ekonomik dinamikler, e) yönetişim.

Dünyada orta sınıfın büyümesi, yeni neslin davranış biçimlerinin değişmesi, göç gibi olgular şehirler için birçok riski ve fırsatı beraberinde getirmektedir. Şehirlerin altyapılarını ve hizmetleri değişen demografik özelliklere uygun şekilde kurmak, işletmek ve akıllı şehir çözümlerini bir laboratuvar gibi şehir içinde uygulamak gerekmektedir.

Şehirlerin dayanıklı olabilmesi için iklim değişikliği ile mücadele, emisyonun azaltılması, çevre yönetimi, yeşil alan yönetimi, su yönetimi, sürdürülebilir enerji politikaları, yeşil binalar, altyapı sistemleri, yeni finans kaynakları, etkin afet yönetimi ve verimli kaynak kullanımı alanlarında politikalar üretilmesi gerekmektedir.

1990'larda felaket kurtarması gibi yaşanan unsur, artık yönetim sistemlerinin de mükemmelleşmesi ve gelişmesiyle iş sürekliliği planlaması ve iş sürekliliği yönetimine doğru gitmiştir. İş sürekliliği, kurum ve kuruluşların değer üretilen faaliyetlerin herhangi bir felaket kriz ve afet durumunu, önceden belirlenen seviyelerde yürütme becerisidir. Bunun için kritik fonksiyon ve süreçlerin tanımlanması gerekmektedir. Burada kritik fonksiyon ve süreçlerden etkilenecek olaylara karşı sürekli hazırlıklı olunması gerekir. Önceden sık testler yapıp bununla alakalı belirlenen hizmet seviyesinin kaçırılmaması

gerekmektedir. İş sürekliliği yönetimi yerel yönetimler yanında özel sektörü, kobileri ve herkesi ilgilendiren bir unsurdur.

İş sürekliliği Enstitüsü raporlarında 10 adet tehditten bahsedilmektedir. Bunlardan siber saldırı, veri ihlali, olumsuz hava koşulları, yangın ve güvenlik hadiseleri üst sırada yer almaktadır. Tehditlere karşı 10 tane de tedbir belirlenmiştir. Burada siber güvenlik ve anahtar personelin tutum ve davranışları öne çıkmaktadır. Anahtar personelin olay anında hızlı müdahalesi önem kazanmaktadır. Ayrıca, itibar Yönetimi bağlamında sosyal medya yönetimi ve iklim değişikliği ile mücadele gibi unsurlar iş sürekliliği konusunda odaklanılması gereken alanlardan bazılarıdır.

İş sürekliliği konusundaki trendleri bütünsel olarak ele alarak bunlarla alakalı kesintiyi önleyici sistemleri kurma, risk analizinin yaşayabilir hale gelmesi için gerekli tatbikatları yaptırma anlamına gelmektedir. İş Sürekliliği Enstitüsü raporlarındaki, özellikle küresel değişimler, yazılım şirketlerinin köklü global şirketleri koltuğundan etmesi gibi unsurlara bakacak olursak, itibar yönetiminin büyük önem kazandığı görülmektedir. Gerek yerel yönetim ve gerek özel sektörün, bir felaketle karşılaştığında iş sürekliliği planı ya da acil müdahale planlarını yönetemediği durumlarda, mali açıdan geri dönülemez zararlar ile karşılaştığı görülmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi iş sürekliliği uygulamaları, iş etki analizi, iş sürekliliği planları, acil durum planlama ve müdahale, eğitim, test ve tatbikat aşamalarından oluşmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi yaklaşımında, kritik faaliyetlere yönelik risk ve tehditlerin doğru anlaşılabilmesi ve risk gerçekleştiğinde hazır olabilmek için kritik servisler sürekli test edilmektedir. Acil müdahale durum planları sürekli olarak gözden geçirilmektedir. Yöneticiler sahada sürekli olarak bu planları test etmektedir.

Büyükşehir Belediyesi, bütünsel bakış açısı ile ciddi manada akıllı şehir sistemleri kullanmaktadır. Örneğin İGDAŞ'ın Deprem ve Risk Azaltım Sistemi ve erken uyarı sistemi uydu verileri çerçevesinde deprem olduğunda İstanbul'daki doğal gaz vanalarını saniyeler içinde kapatabilmektedir. Kışla mücadele ile alakalı olarak bir afet olmadan önce sahada 1.400 araç 7.000 personel 7.000 kilometre güzergahı açık tutmak için çalışmaktadır. Deprem master planları, dayanıklı şehir stratejileri, sürdürülebilirlik stratejileri ve bütünsel bakış açısını kaçırmadan yönetim sistemleri modelleri kurulması gerekmektedir.

3.1.4 Yangından Korunmada İmar ve Şehir Planlamanın Önemi

Konuşmacı: Mehmet ÖZÇELİK (TOKİ Başkan Yardımcısı)

Afet olduktan sonra ortaya çıkan zararın giderilmesinden daha önemli olan afetlerin daha az zararla atlatılmasına odaklanmaktır. Şehirleri geleceğe taşımak için insan ve mekan ekseninde fiziki ve sosyal alanlardaki bütün unsurları çok boyutlu olarak ele almak zorunluluğu bulunmaktadır. Yaşam alanlarının daha güvenli ve konforlu hale

getirilmesi temel hedefler arasındadır. Türkiye'nin en büyük konut üreticisi olan TOKİ, can güvenliği temelinde gerek yapısal ve gerek işlevsel boyutta bir planlama ile çalışmalarını yürütmektedir.

Nüfus artışı, göç ve kentsel yenileme gibi nedenlerden dolayı Türkiye'de konut sektörünün önemi gittikçe artmaktadır. Güvenli ve nitelikli binalara ihtiyaç duyulmaktadır. Konut talebindeki artış nedeniyle Türkiye'de her yıl yaklaşık 800 binin üzerinde konut üretilmesi gerekmektedir. 2017 verilerine göre Türkiye'de yaklaşık 1,3 milyon konutun satışı yapılmıştır. 2018 yılında da 1 milyonun üzerinde konutun satılacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla ülke ekonomisinin lokomotifini olan konut sektörünün gelecek vizyonundaki temel unsurlardan birisini, güvenli şehirlerin kurulması oluşturmaktadır. Konutlar yanında aynı yaklaşımla kamuya ait hizmet binalarının inşasının da ele alınması gerekmektedir.

Türkiye'nin en büyük kentsel dönüşüm faaliyeti TOKİ tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda 60 şehirde toplam 53 milyon metrekare alanda aktif kentsel dönüşüm çalışmaları yapılmaktadır. TOKİ olarak tüm çalışmalar sürdürülebilir şehir hedefi çerçevesinde hayata geçirilmektedir. Sürdürülebilirlik açısından üzerinde durulan konuların başında afetlere dirençli ve planlı bir yapılaşmanın ortaya konulmasıdır. Yangın ve diğer afet zararlarını azaltmaya yönelik şehir planlaması ve yapılaşma konusunda bazı kritik noktalar bulunmaktadır. Risk açısından değerlendirilmesi gereken bu alanlar arasında şehirsiz ölçeklerde hasar görülebilirlik, doğru arazi kullanımı, nüfus yoğunlukları, ulaşım ve altyapı sistemleri ile okul, hastane gibi klasik donatı alanlarının tespiti sayılabilir.

Köyden kente çok hızlı göç dönemlerinde kamu yönetiminin zamanında ve doğru müdahalelerde bulunamaması çarpık kentleşme ile sonuçlanmıştır. İmar planları düzenli yapılamadığı ve uygulanamadığı için dar sokaklar oluşmuştur. Yanlış otoparklama ve dar sokaklar nedeniyle yangın ve depreme karşı müdahalelerde büyük zorluklar ile karşı karşıya kalınmaktadır.

Deprem kuşakları üzerinde yaşamak hepimizin kaçınılmaz bir gerçeğidir. Bu nedenle yapılarımızdaki riskleri minimize edecek şekilde bir planlama anlayışına sahip olmamız gerekmektedir. Plansızlığın ve yanlış uygulamaların bedeli depremlerde oluşan zararlar ile ödenmektedir. Türkiye'deki binalarda yapısal ve yapısal olmayan iki analiz unsuru bulunmaktadır. Taşıyıcı ve taşıyıcı olmayan yapı unsurlarındaki hatalar, binaların yıkılması ve yanması gibi ağır sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bilhassa zemin özelliklerinin dikkate alınmaması depremlerdeki zararları arttırmaktadır. Projede öngörülenler dışında yapılan uygulamalar, can ve mal kayıpları ile sonuçlanmaktadır. Diğer taraftan sanayi ile konut alanlarının iç içe girmesi sağlık sorunları oluşturmanın yanında, afetlerde can ve mal kayıplarını da arttırmaktadır.

Mekan ve zemin uygunluğu yanında önem taşıyan bir diğer unsur imar planlarıdır. Kentleşme ve yoğun yerleşmenin ortaya çıkmasıyla yangın önlemleri, şehir planlaması

kapsamında ele almaya başlamıştır. Bu doğrultuda imar planlarında konut, ticaret ve sanayi gibi fonksiyon bölgelerin oluşturulması öngörülmüştür.

Şehrin bazı bölgelerinde arabalar girmesin diye yollara barikatlar yapılmaktadır. Acil durum ve yangın durumlarında müdahale araçlarının bu sokaklara girmesi konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Kurtarılmayı bekleyenlere geç müdahale edilmektedir.

İmar planları kapsamında belirlenen yapı yoğunluğu ve kat yüksekliğine ilişkin kararlara uyulması, olası risklerin minimize edilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Yangın riskleri üzerine yapılan araştırmalar Türkiye’de bu alanda önemli mesafe alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de 2007 öncesinde yapılan 10 kat üzerindeki binaların yapı kalitesi nedeniyle yangın bakımından yüksek risk taşıdığı belirtilmektedir.

Üzerinde bulunduğumuz coğrafyada sorunlu ve riskli bina oranlarının yüksekliği nedeniyle yangın risklerinin de binalar gibi kentsel ölçekte planlanarak bertaraf edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda aktif yangın güvenlik önlemleri ile birlikte günümüzde artık pasif yangın önlemleri de önem kazanmaktadır. Yangın güvenliği anlamında mimarlık ve inşaat proje uygulamalarında önemli gelişmeler sağlanırken, yangın güvenliğinin diğer yönetmeliklerle de entegrasyonu arttırılmalıdır.

TOKİ'nin konut projelerinde yangınlara karşı dirençli malzeme kullanımına özen gösterilmektedir. Yangınlar büyük ölçüde plastik, poliüretan ve polyester gibi yanıcı malzemelerden kaynaklandığı için, ürün kullanımında bu standartlara dikkat edilmektedir. TOKİ tarafından inşa edilen binalarda yangının dış cephelerde yürümemesi için yangına dayanıklı dış cephe malzemeleri seçilmektedir. Alçak katlı yapılarda dış cephelerde B sınıfı yangın dayanımına sahip sistem tasarımı yapılırken, yüksek katlı yapılarda dış cephelerde A1 sınıfı yangın dayanımına sahip malzemeler kullanılmaktadır. Pencere kenarlarında yine A1 sınıfı yanmaz malzeme kullanılmaktadır. Olası bir yangın anında yangının diğer mahallere sıçramasını önleyecek tedbirler alınmaktadır.

Tüm uygulamalarda binaların su basman seviyesinden bir buçuk metre yüksekliğe kadar A1 sınıfı yanmaz malzeme kullanılmaktadır. Mekanik montaj dış cephe kaplaması yapılan binalarda ısı yalıtım malzemeleri de A1 sınıfı yanmaz ürünlerden seçilmektedir. Tüm yapılarda duman dedektörleri, ısı algılama dedektörleri ve gaz dedektörleri gibi yangın ihbar sistemleri kullanılarak yangına erken müdahale imkanı sağlanmaktadır. Olası bir yangın anında binalara hızlı müdahale için ulaşım yolları ilgili yönetmeliklere uygun projelendirilmesi yapılmaktadır. Bina yerleşimlerinde yapı yaklaşma sınırları göz önünde bulundurularak yangının bir binadan diğerine sıçramasına imkan vermeyecek şekilde tasarlanmaktadır. Yapı ve imar bakımından başta yangın olmak üzere risklere dönük uygulama ve tedbirler geliştirilmektedir.

3.2 İKİNCİ OTURUM: AFETLERDE VE ACİL DURUMLARDA BİRLİKTE ÇALIŞABİLİRLİK

Moderatör: Hamza TAŞDELEN (AFAD Başkan Yardımcısı)

3.2.1 Sağlık Bakanlığı'nın Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü

Konuşmacı: Eray ÇINAR (SAKOM Daire Başkanı)

Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, ulusal ve uluslararası düzeyde afet ve olağandışı durumlara yönelik gerekli hazırlıkları yaparak, afet durumunda tam donanımlı ekip ve ekipmanlarla afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşarak etkin sağlık hizmeti sunmakla sorumludur.

Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü; Sağlık Afet Planları, SAKOM ve UMKE ve altındaki yapılar olmak üzere 3 birimden oluşmaktadır. UMKE altında KBRN, yurtiçi ve yurtdışı operasyonlar ile Ulusal ve Uluslararası Kuruluşlarla Koordinasyon işlevleri yapılandırılmıştır.

Sağlık afet planı çerçevesinde Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) çalışmaları yürütülmektedir. Bu kapsamda, Ulusal Düzey Sağlık Hizmet Grubu Planı, Yerel Düzey Sağlık Hizmet Grubu Operasyon Planı, Hastane Afet ve Acil Durum Planı (HAP) ve Ulusal Deprem Strateji ve Eylem Planı (UDSEP 2012 – 2023) belgeleri üretilmektedir.

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında ana çözüm ortakları ulusal düzeyde Sağlık Bakanlığı ve yerel düzeyde İl Sağlık Müdürlükleri olarak belirlenmiştir. Destek çözüm ortakları ulusal düzeyde Genelkurmay Başkanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Türk Kızılayı Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Özel Sektör ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'dır. Yerel düzeyde destek çözüm ortakları ise Afet Bölge Komutanlığı/Afet Tali Bölge Komutanlığı/Garnizon Komutanlığı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, Türk Kızılayı Bölge Kan Merkezi, Üniversite Rektörlükleri, Özel Sektör ve STK'lardır.

15 Ekim 2009 tarihinde kurulan SAKOM, Türkiye'de ve dünyada, afet ve olağandışı durumlarda normal hayat ve faaliyetleri durduran veya kesintiye uğratan, acil müdahaleyi gerektiren insan sağlığı ile ilgili olaylar ve bu olayların oluşturduğu kriz hallerinde, ulusal veya uluslararası koordinasyon gerektiren durumların kriz yönetim esasına göre kesintisiz olarak takip edildiği, bilgilerin toplandığı ve toplanan bilgilerin sürecin yönetiminde kullanılırken anlık olarak da ilgili makamlar ve kurumlar ile paylaşıldığı birimdir.

SAKOM; afet, acil ve olağandışı durumlarda 112 Acil Çağrı Merkezi, İl Ambulans Servisi Komuta Kontrol Merkezi, İl-SAKOM ve diğer tüm haber kaynaklarından 24 saat sürekli olarak bilgi almak, değerlendirmek, raporlandırmak ve gerekli durumlarda yöneticilere her türlü iletişim araçları ile bilgi vermek, aldığı talimatlar çerçevesinde süreci

takip etmekle sorumludur. Ayrıca, afet, acil ve olağandışı durumlarda sağlık hizmetlerinin olay yönetimi koordinasyonunu yapmak, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla sağlık hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak görevleri bulunmaktadır.

SAKOM'da olayın büyüklüğüne göre bakanın ya da diğer alt yöneticilerin koordinasyonunda kriz merkezi toplanmakta ve paydaş kurumlarla irtibat halinde olay yönetilmektedir. Özellikle operasyonel anlamda talimatlar AFAD tarafından verilmektedir. Sahada UMKE ekipleri ile olaylara müdahale edilmektedir. Ayrıca, sahada paydaşlarla birlikte çalışılmaktadır. Bu anlamda birlikte çalışabilirlik çok önemlidir. Bu ortam ve tecrübenin geliştirilmesi, birlikte çalışabilirlik kültürünün yerleştirilmesi için tatbikatların artırılması gerekmektedir.

4-6 Mayıs tarihlerinde 7. Ulusal UMKE Tatbikatı gerçekleştirildi. Paydaş kurumlardan AFAD, Emniyet Genel Müdürlüğü, İtfaiye ve birçok kurumlar bazı faaliyetler birlikte icra edildi. Her kurumun kendi operasyonel kapasitesi ve prosedürleri bulunmaktadır. Bazı noktalar çakışabilmektedir. Bütün bunların görülebilmesi bakımından ulusal tatbikatlar önem taşımaktadır. Kurumların tek başlarına ulusal tatbikat yapması yerine birlikte yapılması daha yararlı olmaktadır.

Deprem monitörü çalışmaları ile Türkiye'deki depremler izlenmektedir. Bu kapsamda 4.0 ve üzeri büyüklükteki depremler Boğaziçi Kandilli Rasathanesi ve AFAD'dan anlık bilgi alınarak izlenmekte ve değerlendirilmektedir.

Hava ve kara ambulans takip sistemleri ile sahada hava ve kara ambulansları takip edilebilmektedir. Bu sistem tüm ekiplerin hareketlerinin takip edilmesini sağlamaktadır. Hastane otomasyonu yazılımları ile bir afet durumunda ihtiyacı daha iyi yönetebilmek için hasta yataklarının doluluk oranları takip edilmektedir. Kriz merkezi ileri teknoloji ve kesintisiz iletişime elverişli teknoloji ile donatılmıştır. Sahadaki ekiplerde de iletişim imkanları geliştirilmiştir.

Türkiye'nin %66'sı 1. ve 2. derece deprem tehlikesi içerisinde yer almakta, ayrıca taşkınlar, toprak kayması, kaya düşmesi, çığ vb. diğer doğa kaynaklı afetler ile teknolojik ve insan kaynaklı afetler bakımından yüksek derecede risk taşıyan coğrafya üzerinde bulunmaktadır. Türkiye'nin afetselliğin böylesine çeşitli olması ve yoğun yaşanması ciddi sayıda can kayıpları, doğrudan ve dolaylı ekonomik kayıplar ile sosyal ve fiziksel kayıplara yol açmaktadır.

Yurt içi ile yurt dışında başta deprem olmak üzere olası afetlerde iyi eğitilmiş ve ihtiyaca uygun donatılmış ekipler aracılığıyla en kısa sürede enkaza yönelik medikal kurtarma hizmetlerinin sunulması, hızlı ve güvenli şekilde hasta/yaralı naklinin sağlanması, nakil sonrasında acil tedavi ünitelerinin ve hizmetinin temini ile tüm bu işler için gerekli profesyonel yönetim organizasyonunun oluşturulması amacıyla, 2003'de Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi uygulamaya konulmuş ve UMKE kurulmuştur.

Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi kapsamında ilk etapta, Sivil Savunma Arama Kurtarma Birliklerinin bulunduğu Adana, Afyon, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Samsun, Sakarya, Van olmak üzere 11 Bölge ilinde UMKE Ekipleri kurulmuştur. Ardından yapılan temel eğitimlerle UMKE yapılanması Türkiye geneline yayılarak 81 ilde faaliyete geçmiştir. Ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığının talebi üzerine burada da Ulusal Medikal Kurtarma Eğitimi verilmiş ve ekiplerin kurulmasına yardımcı olunmuştur. UMKE, 21 bölge koordinatörlüğü biçiminde çalışma yürütmektedir.

UMKE, yurtiçi ve yurtdışında meydana gelebilecek afet ve acil durumlarda sağlık hizmetine ihtiyaç duyan kişi veya kişilere ilk ulaşıldığı andan itibaren gerekli sağlık hizmeti sunmak üzere, temel ve ileri yaşam desteği eğitimi almış, afete maruz kalmış kişi veya kişilerin, hayatta kalması ve hayatını sağlıklı olarak idame ettirebilmesi için ihtiyaca uygun olarak donatılmış ve çalışma esası gönüllülükle temellendirilen sağlık personelinin oluşan medikal kurtarma ekibidir. Aynı zamanda UMKE ekipleri, tabii Afetler, KBRN, büyük yangınlar, iltica, büyük nüfus hareketleri, tehlikeli ve salgın hastalıklar vb. gibi görevlerde de yer almaktadırlar,

UMKE bünyesinde doktor, ebe-hemşire, sağlık memuru, ATT, AABT, anestezi teknikeri, laboratuvar teknikeri, röntgen teknikeri, diğer (sağlık personeli ve sağlık personeli olmayan) olmak üzere 9.443 kişi görev yapmaktadır.

3.2.2 Türk Kızılayı'nın Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü

Konuşmacı: Mustafa TUTKUN (Türk Kızılayı Genel Müdür Yardımcısı)

1991 yılında Birleşmiş Milletler ve uluslararası yardım kuruluşları beraber çalışma ve koordinasyon ile ilgili bir prensip kararı aldılar. Bu karar doğrultusunda 2004 yılına gelinceye kadar belli çalışmalar yürütüldü. 2004 yılında Hint Okyanusu'ndaki deprem ve Tsunami felaketi sonrasında yaşananlar, o güne kadar belirlenmiş olan yöntemlerin ve modelin işlemediğini ortaya koydu. Çünkü karşı karşıya kalınan felaket çok büyük, çok kompleks ve çok yönlüydü. Aynı anda 11 ülkeyi vuran tsunami, yaklaşık 9.3 büyüklüğünde bir deprem sonrasında meydana gelen 30 metre büyüklüğündeki dalgalarla beraber 280.000 kişinin hayatını kaybettiği ve 20 milyar dolar maddi kayba yol açan bir felaket ortaya çıkardı. Bu felakette Türkiye'nin de birçok kuruluşu görev almıştır. O güne kadar Türkiye'deki kuruluşlar çok fazla yurt dışı faaliyette bulunmadıkları için onlar içinde bir başlangıç noktası olmuştur.

Deprem ve tsunami felaketi sonrasında Birleşmiş Milletler yeni model konusunda bir çalışma başlattı. Bu çalışma neticesinde Birleşmiş Milletler ve uluslararası kuruluşlar, işbirliğine dayanan ancak sorumlulukların net olarak belirlenmediği, kurumların birçok konuda benzer sorumluluklara sahip olarak yer aldığı modelin değişmesine karar verdi. Küme adı verilen yeni model kabul edildi. Birleşmiş Milletler'in koordinasyonunda Türkiye'deki afet müdahale planındaki modele benzer bir model kabul edildi. Belli

alanlarda belli kümeler halinde belli kuruluşlara ait görev alanları oluşturuldu. Bu sayede görev ve sorumluluklar net bir şekilde tanımlanmış oldu. Önceden tanımlanan müdahale anında koordinasyon mekanizması sistematik olarak belirlenmiş oldu. Bu model neticesinde kuruluşlar hem görev ve sorumlulukları ile ilgili hazırlıklarını yaparken, diğer yandan da teknik kapasitelerini arttırmaya yönelik bir yaklaşımı benimsemiş oldular.

Yeni model içinde Kızılay'da yer almaktadır. Türk Kızılayı, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu üyesidir. Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu'nun uluslararası hukuk bağlamında genel anlaşmalardan kaynaklanan bir statüsü bulunmaktadır. Türk Kızılayı model içinde barınma başlığı altında sorumluluk sahibidir. Yurtdışındaki çalışmalarda Federasyonun kapsamında görev alma sorumluluğu bulunmaktadır. Normal şartlar altında bir savaş ve afet bölgesinde o ülkenin kendisinin yardım talebinde bulunmaması durumunda başka bir ülkenin yardım kuruluşunun müdahale etmesi söz konusu değildir. Ancak, Federasyon üyesi olan Türk Kızılayı, uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan statüsü gereği savaş ve afet bölgesine müdahale edebilmektedir.

Türkiye Afet Müdahale Planı'nda işbirliği ve koordinasyonun tümüyle AFAD'ın sorumluluğuna verildiği görülmektedir. Hem kanuni olarak ve hem de organizasyonel olarak böyle bir yapı oluşturulmuş durumdadır. Afet Müdahale Planı içinde Kızılay'a da biçilmiş rol ve sorumluluklar bulunmaktadır. Bunların başında beslenme alanı gelmektedir. Bunun dışında haberleşme, sağlık, ulaşım, psiko-sosyal destek ve nakliye maddeleri altında sorumlulukları bulunmaktadır. Bu başlıklardan sorumlu olan kurumlarla birlikte onlara destek sağlayan bir fonksiyona sahiptir.

Operasyonel anlamda baktığımızda Türk Kızılayı, yine aynı başlıklar altında yönetsel süreçleri içerisinde daha çok nakdi ve ayni yardımların toplanması ve koordinasyonu, uluslararası fon ve desteklerin yönetilmesi ile ilgili belli bir sorumluluğu üstlenmiş durumdadır.

Hem uluslararası düzeydeki çalışmalara baktığımızda hem de Türkiye'deki Afet Müdahale Planı'na baktığımızda karşımıza çıkan model uygulanarak test edilmeye muhtaç bir çalışmadır. Çünkü bu planlarda öngörülemeyen birçok durum ile operasyon sürecinde karşılaşılmasıdır. Dolayısıyla bu tür modelleri geliştirmek için, her müdahaleden sonra bir değerlendirme çalışmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu konuda genellikle Türkiye'de çok yaygın bir alışkanlık bulunmamaktadır. Modelin işleyip işlemediği ve nerelerde sorunlar çıktığına dönük değerlendirme raporları hazırlanması ve bununla birlikte iyileştirme alanlarının belirlenmesi gerekmektedir. Nitekim Türkiye'de Afet Müdahale Planı ile ilgili bir güncelleme de söz konusudur.

Türk Kızılayı, görevlerini yerine getirebilmek için kendi kapasitesi ile ilgili bir yapı kurmuş durumdadır. Türk Kızılayı, afete hazırlık ve afet müdahale hizmetlerini Afet Yönetimi Müdürlüğü'ne bağlı; 9 Bölge Afet Yönetim Müdürlüğü (BAYM), 23 Yerel Afet

Yönetim Şefliği (YAYS) ve Ankara’da bulunan “Afet Operasyon Merkezi (AFOM)” aracılığıyla yerine getirmektedir.

Türk Kızılayı, ülke çapında yaygınlaştırdığı afet müdahale ve afet lojistik sistemleri ile dünyanın en iyi afet örgütlenmelerinden birine sahiptir. Afet Yönetimi ve bağluları, ülke genelinde meydana gelebilecek her türlü afet ve felakete karşı 7/24 esasıyla çalışmalarını yürütmektedir. Çadır ihtiyacını karşılamak amacıyla Türk Kızılayı bünyesinde bir çadır fabrikası da kurulmuş, üretilen çadırlar çeşitli bölgelerde afet durumuna karşı hazır halde tutulmaktadır. Türk Kızılayı, teknik anlamda, iletişim noktasında koordinasyon ve afet hazırlıkları takibi noktasında, kapasitesini uluslararası düzeyde arttırmıştır.

Türk Kızılayı, birinci derecede afetlere müdahale eden olmaktan öte, operasyon sırasında afetten etkilenen kişilere ve orada görev alan personele destek sunma şeklinde çalışmalarını yürütmektedir. Savaş ve çatışma bölgelerinde ise, Kızılay farklı bir misyona sahiptir. Özellikle mültecilerin karşılanması ve barındırılması konusunda önemli görevler üstlenmiştir. Türk Kızılayı son 10 yılda 78 farklı ülkede doğal ve insan kaynaklı afetlere müdahale etmiş, kuruluşundan bugüne 137 ülkeye yardım eli uzatmıştır.

3.2.3 STK’ların Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü

Konuşmacı: Recep ŞALCI (AKUT Başkanı)

STK’ların afet sürecinde önemli rolleri bulunmaktadır. Afetlerde hizmet sağlayıcı olarak ihtiyaç malzemeleri teminini sağlayabilir, hayat kurtarabilir, afet anında kaosu azaltıcı çalışmalar yapabilir, psikolojik destek verebilir, yeniden toparlanma için destek sağlayabilirler. STK’lar afet bölgesi ile dış dünya arasında iletişim kanalı kurabilirler. STK’lar ihtiyaç duyulan alanlarda devlete önemli destek sağlayabilirler. Dünyada yaşanan birçok afette bölgeye ilk ulaşanların STK’lar oldukları görülmektedir.

STK’lar yerel halkı afet anında kolayca örgütleyip onlardan yardım alabilmektedirler. Sivil toplum kuruluşları (STK)’lar genelde kamu kurumları tarafından afet durumlarında birdenbire ortaya çıkan ve ayak bağı olan organizasyonlar olarak görülmekle birlikte, afet yönetimi sürecinde STK’lara önemli ihtiyaç bulunmaktadır. Afet konusunda çalışma yürüten kurumları bir zincir olarak düşündüğümüzde, zincirin en zayıf halkası kadar o zincir güçlü olmaktadır. Bu yüzden de bu zincirin halkalarından birisi olan STK’lar zayıf kalırsa, STK’lar görevini yeterince yerine getiremez ise o zaman sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Çünkü, afetin doğası gereği devletin ve yerel güçlerin müdahalede yetersiz kaldığı bir durum söz konusudur. Bu devletin zayıf noktalarından da kaynaklanmıyor olabilir. Eğer, hazırlık aşamasında yeterli tedbirler alınmamış ise ve büyük bir afet olmuşsa devlet bununla başa çıkamayacaktır. Bu nedenle afetlerde STK’lar ön plana çıkmaktadır.

STK üyelerine yönelik temel afet gönüllü eğitimlerinin verilmesi önemlidir. Ancak, bu eğitimlerin hangi standartta ve hangi bilgileri içerdiği konusunda soru işaretleri

bulunmaktadır. Türkiye’de bu konuda koordinasyon eksikliğimiz görülmektedir. Bu konuda sadece vatandaşın ya da gençlerimizin eğitilmesi yanında, STK’ların da kendilerini eğitmesi gerekliliği öne çıkmaktadır.

STK’ların afetlerde yaptığı iş oldukça zor bir niteliğe sahiptir. Profesyonellerin çalıştığı bir ortamda gönüllü olarak elimizden geldiğince çalışma yürütülmesi yerine, belli standartlarda o işi yapmak daha doğru bir yaklaşımdır. STK’ların elinden geldiğince afet sahasında müdahalede bulunması aslında afete maruz kalan kişilerden farkının kalmaması ile sonuçlanabilmektedir. STK’lar, afet sahasındaki uygulamalarını profesyoneller kadar doğru biçimde yapabilmelidir.

Bu durumun sonuçları 1999 depreminde görülmüştür. O yıllarda STK’lar tecrübesizdi. Ancak, 2011 Van depreminde de müdahale eksiklikleri, müdahale öncesi ve sonrasında hata ve eksiklikler gözlemlenmiştir. Bu hatalardan afete maruz kalan insanlar zarar görmektedir. Eğitimlerin niteliğinin artırılması konusunda STK’ların önemli çalışmaları bulunmaktadır. STK’lar bu konuda ellerinden geleni yapmaktadır. Ancak, elimizden geleni değil, belli standartlar içinde bu eğitimlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Afetlere müdahale sürecini incelediğimiz zaman STK’ların rolünün ne olduğu konusunda bir belirsizlik görülmektedir. STK’lar Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)’da yer almaktadır. Ancak, bu rolün uygulanabilirliği ve gerçek bir afet sürecinde ne yapılması gerektiği konusunda sıkıntılar bulunmaktadır. Afetlerde STK’ların rolünün tanımlaması, müdahale sırasında ne yapılacağının ve nasıl bir eylem planına uyulacağının STK’lar tarafından ve başkaları tarafından biliniyor olmasını gerektirmektedir.

Türkiye’de afet sürecinde kurumların rolü ve koordinasyon konusunda 2009 yılından sonra iyileşme sağlanmıştır. Burada bir yönetime ihtiyaç duyulmaktadır. AKUT STK’lar içinde en eskilerinden birisidir. 1996’da kurulmuş henüz genç bir STK’dır. Etkin bir STK olarak AKUT’un cevaplaması gereken soru afet sürecindeki rolümüz nedir?

Afet sürecinde kurum ve kuruluş yetki ve sorumluluk istemektedir. STK’larda bu talebin içine dahildir. Ancak, uygulamada yetki kısmı daha çok talep edilmekte, sorumluluk kısmı ihmal edilmektedir. STK’lar sorumluluklarını yerine getirdikten sonra yetkiyi almalıdır.

Koordinasyon kelimesi Türkiye’de kim kimden emir alacak biçiminde yanlış anlaşılmaktadır. Aslında koordinasyon, ortak çalışabilirliğin bir modülüdür. Bu modülü kim koordine edecek? Kimin koordine ettiği çok önemli değildir. Önemli olan afet konusunda rekabet değil ortak çalışabilmektir. Afet sürecinde kimin kurtardığı değil o kişinin kurtarılması önem kazanmaktadır. Bu noktada STK’lar önyargı ve egolarını bir kenara bırakarak kamu kurumlarına karşı daha işbirliğine açık bir anlayışa sahip olmalıdır.

Bunun yapılabilmesi için görev tanımlarının çok net olarak yapılmış olması gerekmektedir. Türkiye’de görev tanımları yeterince net değildir. Afet durumunda ortak

çalışabilirlik konusunu net bir şekilde çözüme kavuşturmamız gerekmektedir. STK'ların en büyük problemi afet sürecinde neyi, nerede ve hangi yetkilerle yapacaklarıdır. Örneğin, AFAD, STK'lara şu soruyu sormaktadır. STK'ları hangi yasaya dayanarak sahaya süreceğiz?

Türkiye'de afetler konusunda akreditasyon sistemi geliştirilmelidir. STK'nın akredite olması, kendini tanıması ve başkalarının da onun kapasitesini bilmesi anlamına da gelmektedir. Yetki ve sorumlulukların netleştirilmesinde akreditasyon sistemi ön şart durumundadır.

Mevcut durumda STK'ların afet sürecinde yapacaklarının sınırları ve en önemlisi kapasiteleri yeterince açık bilinmemektedir. STK'lar her şeyi yapmaya çalışmaktadırlar. Bu durumu iyileştirmek ve bir STK'nın her şeyi yapmaya çalışmasını engellemek gerekmektedir. Akredite bir STK, hangi alanda çalışacağı belirlenmiş biçimde ve o işi profesyonel seviyede yerine getirmelidir. Bu konuda AFAD'ın çalışmaları bulunmaktadır. Zaman içinde gelişmesi beklenmektedir.

STK'ların afet sürecindeki rolü sadece müdahale süreci ile sınırlı değildir. İyileştirme aşamasında da STK'lar oldukça ön plana çıkmaktadırlar. Aslında afetlerin zor kısmı zarar azaltma ve iyileştirme sürecidir. İyileştirme sürecinde STK'ların çok önemli rolü bulunmakta ve bu konuda çok aktif çalışmalar yürütmektedirler. Türkiye'de 100'ün üzerinde afetlerle ilgili sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bunların çok büyük bir bölümü insani yardım kısmı ile ilgilenmektedir. Örneğin, Van depremine baktığımızda STK'ların iyileştirme sürecinde birçok devlet kurumundan daha ön plana geçtiği görülmektedir. STK'lar kurtarma ve barınmaya yönelik çalışmalar yanında, çocukların ve gençlerin psiko-sosyal desteklerine de yardımcı olmaktadır. Bu konuda önemli uygulamalar sahada gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak Türkiye'de STK'ların afetler konusundaki genel görünümü şu şekildedir. STK'lar yeterli maddi kaynak oluşturmamaktadır. STK'ların eğitim ihtiyacı bulunmaktadır. STK'lar "Acil Durum Yönetimi" ve "Risk Analizi ve Planlaması" konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. STK'ların afet öncesi ve sonrası müdahalede eksiklerini belirleyerek, gerekli düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir. Uzun süreli müdahale gerektiren afetlerde gönüllülerin özellikle işlerinden uzun süreli ayrılmaları ile ilgili sorun yaşayacak olmaları müdahale için giden gönüllü sayısının düşmesine neden olmaktadır. Bununla ilgili gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. STK'ların uzman kurumlarla entegrasyonu yerel seviyelerde kalmaktadır.

Türkiye'de imece kültürü gelişmiş bir toplumun üyeleri olarak yardımlaşmayı oldukça seviyoruz. Afetlerle başa çıkmak için birlik ve beraberlik anahtar faktör durumundadır. Geçmiş tecrübeler bunun ne kadar önemli olduğu ortaya koymaktadır. Türkiye'de yaşayanların çeşitli afetlerle karşı karşıya kalacağı da bir gerçektir. Bu nedenle afetlere karşı birlikte çalışmayı öğrenmemiz gerekmektedir.

3.2.4 İtfaiye Teşkilatlarının Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü

Konuşmacı: Arif SAYIN (Mersin Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanı)

Belediyeler belde sakinlerinin mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan idari ve mali özerkliğe sahip kamu kurumlarıdır. Belediye yönetimleri kamu hizmetlerinin en hızlı üretildiği ve ulaştırılabildiği, belde sakinlerinin doğrudan ve en hızlı biçimde taleplerini, eleştirilerini ve önerilerini ulaştırabildiği birimlerdir.

Ülkemizin fiziki, coğrafi, ekonomik şartlarından dolayı, afetler bölgelere göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle afetlerle mücadelede en önemli görev o bölgenin yerel yönetimlerine düşmektedir. Afet durumunda yerel yönetim birimleri arasında koordinasyonu sağlayan itfaiye teşkilatları bu görevi üstlenmektedir. Özellikle, afet öncesi hazırlık çalışmaları ve afet sırasında müdahale evresinde itfaiye teşkilatları etkin görev almaktadır.

Afet ve Acil Durumlarda İtfaiye Teşkilatlarının Görevleri, 21/10/2016 tarih ve 26326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Belediye İtfaiye Yönetmeliği'nin 6 ıncı maddesinde belirtilmektedir. Bunlar; her türlü kaza, çökme, patlama, mahsur kalma ve benzeri durumlarda teknik kurtarma gerektiren olaylara müdahale etmek ve ilk yardım hizmetlerini yürütmek, arazide, su üstü ve su altında her türlü arama ve kurtarma çalışmalarını yapmak, su baskınlarına müdahale etmek, doğal afetler ve olağanüstü durumlarda kurtarma çalışmalarına katılmak, talep edilmesi halinde orman yangınlarının söndürülmesi çalışmalarına katılmaktır. Türkiye Afet Müdahale Planı'na göre illerde meydana gelen yangınların ana çözüm ortağı belediyelerdir

İtfaiye teşkilatlarının afet öncesi hazırlık çalışmaları, 12/6/2002 tarihli ve 2002/4390 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Buna göre itfaiye teşkilatı yönetmelikte düzenlenen görevleri yapmak, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşlarını yangına karşı önlemler yönünden denetlemek, bu konularda mevzuatın öngördüğü izin ve ruhsatları vermekle sorumludur.

5/6/1964 tarihli ve 6/3150 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Sivil Savunma ile İlgili Şahsi Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü gereğince kurulan itfaiye servisi mükelleflerini eğitmek, nükleer, biyolojik, kimyasal (NBC) maddeleri ile kirlenmelerde arıtma işlemlerine yardımcı olmak, halkı, kurum ve kuruluşları itfaiye hizmetleri ile ilgili olarak bilgilendirmek, alınacak önlemler konusunda eğitmek ve bu konuda tatbikatlar yapmakla sorumludur.

Ayrıca, kamu ve özel kuruluşlara ait itfaiye birimleri ile gönüllü itfaiye personelinin eğitim ve yetiştirilmesine yardım etmek; bunların bina, araç-gereç ve donanımlarının itfaiye standartlarına uygunluğunu denetlemek ve bu birimlere yangın yeterlilik belgesi vermek ve gerektiğinde bu birimlerle işbirliği yapmak, belediye sınırları içinde bacaları,

belediye meclisince tespit edilecek ücret karşılığında temizlemek veya temizlettirmek ve bacaları, yangına karşı önlemler yönünden denetlemek yetki ve sorumluluğuna sahiptir.

Türkiye Afet Müdahale Planının da hukuki dayanağını oluşturan 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun ile birçok belediye bünyesinde afet yönetimi koordinasyon merkezi (AKOM) kurulmuştur.

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ulusal ve yerel olmak üzere iki düzeyden oluşmaktadır. Yerel düzeyde operasyonel aşamada İl Afet Müdahale Planları ve Yerel Düzey Hizmet Grubu Operasyon Planları bulunmaktadır. Türkiye Afet Müdahale Planı merkezi şeması 26 hizmet grubundan oluşmaktadır. Büyükşehir Belediyeleri 26 hizmet grubunun 2'sinde ana çözüm ortağı, 20'sinde ise destek çözüm ortağı olarak görev almaktadır. Afet Sırasında itfaiyeler, yangın, KBRN, arama kurtarma çalışmaları yanında 22 hizmet grubunun sekretarya çalışmalarını yürütmektedir.

AFAD ve itfaiye teşkilatlarının insan kaynağı durumu karşılaştırmalı olarak incelendiğinde toplan 33.938 personelin %6'sı olan 1.875 personel (arama kurtarma teknisyeni) AFAD bünyesinde geriye kalan %94'lük 32.000 personel itfaiyeler bünyesinde bulunmaktadır. AFAD bünyesinde 444 araç bulunurken, itfaiyeler bünyesinde 4.709 araç bulunmaktadır. Yılda Yaklaşık 300.000 itfai olay ulusal ve yerel basın kuruluşlarının ana haberler bültenlerini oluşturmaktadır.

Her türlü afet ve acil durumda, profesyonel personel ve ekipmanlara sahip dinamik itfaiye teşkilatları bir afet mücadele ve müdahale kurumudur. İtfaiye teşkilatları afet sonrasındaki ilk dakikalarda yapılacak arama kurtarma çalışmalarını yürütmekte; başka canlar için kendi canını tehlikeye atan veya feda eden personellerden oluşmaktadır. Mersin'de 653 personel, 117 araç, 1.559 gönüllü itfaiyeci ve 320 yangın söndürme römorku ile çalışmalar yürütülmektedir.

3.3 ÜÇÜNCÜ OTURUM: İTFAİYE TEŞKİLATLARININ DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI

Moderatör: Prof. Dr. Abdurrahman KILIÇ

Bütün dünyada itfaiye kutsal bir kurumdur. Şehirlerde en önde gelen kurumlardan birisidir. İtfaiyeci olmak aslında bir ayrıcalıktır. Türkiye’de itfaiye sevilen ancak küçümsenen bir kuruluştur. Bu durumun gelecek yıllarda değişmesi ve gelişmesi, itfaiyenin olması gereken yere gelmesi beklenmektedir. Türkiye’de itfaiye değil itfaiyeci bulunmaktadır. İtfaiye teşkilatı özerk yapılar olarak yapılandırılmalıdır. Kendi personelini atayabilme, özlük hakları, yönetmeliği, hastahanesi, yıpranma payı konusunda iyileşme sağlanmalıdır.

İtfaiye üçlü saç ayağı üzerinde bulunmaktadır. Bu üç ayak önleme, kurtarma ve söndürmedir. Önleme konusunda itfaiyenin rolü olması gerekenden daha geridedir. İtfaiye binaların proje kontrolü ve iskan konusunda söz sahibi değildir. Ancak, işletme ruhsatı konusunda yetkileri bulunmaktadır. Halbuki yangın önlemleri çerçevesinde proje ve iskan aşamasında da itfaiyenin gerekli denetimleri yapması gerekmektedir. Önleme olmadan binaları itfaiye söndürmez. Yangını önlem söndürür, yangını alınan tedbirler söndürür. İtfaiyeci yangının genişlemesini önler ve soğutma yapar.

Türkiye’de itfaiye teşkilatına baktığımız zaman yangınla ve kurtarma ile ilgili konular oba yönetim sistemi gibidir. Her kurumun itfaiye alanında kendine ait bir üst yönetmeliği ve kendi tesisi bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde itfaiyeciler tek çatı altında yer almaktadır. Türkiye’de orman yangını için 177, kara yangını için 110 ve acil durumlar için 112 aranmaktadır. Bunların tek çatı altında toplanması gerekmektedir. İtfaiye konusunda öncelikli nokta itfaiyenin kurumsallaşması, personelin yetkilendirilmesi ve kendi kendini idare eden özerk bir yapıya geçilmesidir.

Türkiye’de gönüllü itfaiyecilik uygulamaları görülmekle birlikte kazandığı statü yeterli düzeyde değildir. Gönüllü bir itfaiyecinin yangına müdahale sırasında karşılaştığı olumsuz durumlarda ne olacağı, sorumluluk, kaza, yaralanma, tazminat, şehitlik ve hukuki statü konusunda yasal altyapı yeterli düzeyde değildir.

3.3.1 İtfaiyeci Olmak. Nereden Nereye Geldik?

Konuşmacı: Mehmet Emin KOÇAN (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Anadolu Yakası İtfaiye Müdürü)

Ateşle başladı bizim hikayemiz ve ateş kadar eski. İnsanoğlu ateşi buldu ve insanlık çağ atladı.

Kontrol altında tutulduğunda ateş, insanlık için en büyük nimet, ama kontrol dışına çıkınca ateş, insanlık için büyük bir musibet.

Dünya bu musibetten korunmak ve ateşe karşı koymak için çalıştı, çabaladı.

İnsanoğlu zamanla dağınık yaşamdan kentsel yaşama geçti ve ortaklaşa dayanışma içinde yapıldı yangın söndürme işi.

Sonra meslek grupları oluşmaya başladı, dünyada ve ülkemizde itfaiye mesleği en eski meslekler arasında önemli bir yere sahipti.

İstanbul mutlaka feth olunacaktır, onu fetheden komutan ne güzel komutan, onu fetheden asker ne güzel askerdir, emrinin sırrına muvaffak olundu, bir çağ açılıp bir çağ kapatıldı.

İstanbul'da binalar ahşap bir kısmı Bağdadi ve birbirine bitişikti.

Ateşi söndürmek için imkanlar ve su tedariki kısıtlıydı. Hele bir de patlıcan ayı geldi mi yalnız olmuyordu İstanbul. Bazen de kasıtlı yangınlar çıkartılıyordu.

Bunun böyle gitmediğini gören padişah III: Murat, fermanlar yayımladı, kurallar koydu. Tedbirler alınmasını emretti ve uymayanlara cezalar kesildi.

Ama yangın oldu mu iş yine başa düşüyordu. Sırtımızda tulumba ayağımızda çarıkla koştuk yangınlara. Bazen gönüllü mahalle tulumbacısı olarak, bazen mahalle kabadayısı.

Dur durak bilmiyorduk, nerede bir yangın varsa oradaydık. Balat'taydık, Süleymaniye'deydik, Kocamustafapaşa'daydık, Samatya'daydık.

İlk itfaiye teşkilatlanması İstanbul'da başladı. David adında Fransız mühendis Tophane yangınında tulumbası ile efsane oldu. Sonra hidayete erip gerçek Davud oldu.

Yetişemiyorduk İstanbul yangınlarına. Atlı tulumbacılar olduk daha hızlı gidebilmek için yangınlara, ama yine yangınlar mahalleleri kül ediyordu, HocaPaşa yangınında.

İstanbul büyüyor bizler de büyüyorduk. Belediye daireleri kuruldu. İstanbul'un her yerine dağılmaya başladık daireler halinde.

Padişah emretti dünyanın en iyi tulumbacıları İstanbul'a gelecek diye ve Macaristan'dan getirildi kont Seçini Paşa.

Sonra asker olduk disiplin içinde özel kıyafetler ve eğitimlerle. Artık başka bir dönem başlamıştı.

Tüm ülke halkına uzun süre küçük küçük belediyelerle hizmet vermeye devam ettik.

Bu günler zor günlerdi, bu kutlu hizmeti yürütmek için kısıtlı imkânlarla çırpınırken bizler, belde Belediyesi, ilçe belediyesi, il belediyesi ve büyükşehir belediyesi olduk.

Artık yerel yönetimlerde başka bir dönem başlamıştı, özellikle İstanbul'umuzda talimat verilmişti. İstanbul Dünya Şehri olacak ve dünya ile yarışacak diye.

Tulumbacı dedelerin torunları olarak bizler, adeta alev savaşçıları olduk.

Halka hizmet Hakk'a hizmettir diyen bir anlayışla yeniden bismillah dedik.

İlim Çin'de bile ise onu almaya gittik, ve oku emrinin sırrına uyarak eğitime sarıldık.

Yangın çıkmaması için önce önlem dedik ve tedbirler aldırıldık.

Ateş bize meydan okurken, biz de ateşi tanımaya çalıştık. Alevler rastgele gelişim büyümüyor, bir yapısı, bir formülü, bir dinamiği var. Düşmanı iyi tanımak gerek. Kontrol altına alabilmek ve söndürmek için.

Bu mücadelede zaman en kritik parametre, hızlı ve doğru olmalısınız. Bilgiyi ve gücü hızlı bir şekilde kullanabilmek için teknolojiye hakim olmalısınız. Canı yanan vatandaşın psikolojisini bilmeli ve olay yerinde krizi yönetebilmelisiniz.

Her olay ayrı bir tecrübe kattı bize. Teknik ve tecrübemizi arttırmaya çalıştık. Çok şey öğrendik, öğrenmeye de devam ediyoruz.

Yanmaz muşambalardan, yangına karşı koruyucu kıyafetlere, tulumbadan hızır güce, robottulumbaya...

Modern itfaiye istasyonları kurduk şehrin her yerine, olaylara varış süremizi kısalttık.

Spor yaptık, etkinlikler düzenledik, halkımızla hep bir olduk.

Halkımızı bilinçlendirmek için çabaladık, tüm okullara gittik, eğitimler verdik, denetimler yaptık. Her yıl milyonlarca vatandaşımıza ulaştık.

Hurda yığınının dönmüş araçlardan, sıkışmış insanlara çıkartırken zamanla yarıştık.

Ambulansımız yanımızdaydı daima, vatandaşa ve bize ilk yardımda.

Bir canı kurtarmak bütün insanlığı kurtarmak gibidir düsturunu şiar edindik.

Bütün bunlara karşılık bir tebessüm yetiyordu bizlere.

Depremde, selde, fırtınada, su altında, su üstünde can ve mal kaybını engellemek için olaylarda bir çarkın dişlileri gibi ekip ruhu içinde yek vücut olduk.

Sualtı arama kurtarma ekibi kurduk.

Ülke genelinde beklenen itfaiye yasası ve itfaiye hizmetleri sınıfının çıkaramadık.

Ancak bunlara aldırmadan bizim bir davamız diyerek durmak yok yola devam dedik. Ermenek'te, Rize'de Soma'da Artvin'de, Hatay'da, Van'da ülkemizin neresinde bir afet varsa oradaydık.

Pakistan'da, Bosna'da, Endonezya'da, Makedonya'da, Nepal'de dünyanın neresinde bir afet varsa mazluma uzanan yardım eli olmaya çalıştık.

Zordu bu meslek, sevmeden yapılacak bir meslek değildi. Fedakarlık ve cesaret gerektiriyordu. Vatandaşın duası manevi gücümüzdü.

Dayanışma içinde olduk daima. Tüm kurumlarımızla ve teröre karşı yürüdük.

Manevi hazzı çok yüksek olan bir mesleğimiz var. İnancımız var, imanımız var. kaderimiz vardı, gün geldi kaderimize boyun eğdik, gazi olduk, şehit olduk, bu kutlu yürüyüşte can kurtarmak için fedai can eyledik. Bu millete ve bu güzel teşkilatı yakışan asaletimizleyeniden ayağa kalkarak.

Karındaş olmadığın nice kardeşlerin vardır diyerek, kardeşliğin ve dayanışmanın ne olduğunu gösterdik.

Ve yeniden doğduk her gün duamızı yaparak...

İtfaiyecinin duası: Allah'ım tehlikeye düşmüş olan her canlının, özellikle küçük bir çocuk ya da yaşlı birinin imdadına geç kalmadan yetişebilmem için bana güç ver. Yangınla mücadelede bilgi teknik ve tecrübelerimi arttır. Sevgimi, cesaretimi ve inancımı eksiltme. Hz İbrahim Peygamber'in yanmaktan koruduğun ilahi emrin sırrına beni de dahil et. Kaderimde şehit olmak varsa çocuklarımı, eşimi ve yakınlarımı koru Allah'ım. Amin

3.3.2 İtfaiye Teşkilatlarının Bugünü ve Yarını

Konuşmacı: Ali KARAHAN (İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanı/ Tüm İtfaiyeciler Birliği (TİBDER) Genel Başkanı)

Türkiye’de itfaiye teşkilatları genelde belediyelere bağlı olarak görev yapmaktadırlar. Ayrıca, Orman Bölge, Kıyı Emniyeti, Devlet Hava Meydanları, OSB itfaiyeleri gibi kurum/kuruluşların da itfaiyeleri bulunmakta olup toplamda 30.000’den fazla itfaiyeci, 1.300’den fazla istasyon ve 5.000’in üzerinde itfaiye aracı bulunmaktadır.

İstanbul İtfaiyesi, 120 istasyonda 861 araç ve 3.911 personel ile görev yapmaktadır. 2017 yılında 127 binin üzerinde olaya müdahale edilmiştir. Yangınlara ortalama varış süresi 5 dakika 28 saniyelere kadar düşürülmüştür. Eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerimize her yıl ortalama 750 bin vatandaşımız katılmaktadır.

2005 yılında başlatılan cankurtaran hizmeti ile bugüne kadar 45 binin üzerinde kişi kurtarılmıştır. Kritik yerlere ve tesislere yönelik olay öncesinde müdahale planları hazırlanmaktadır. Yıllık ortalama bin iki yüz müdahale planı hazırlanmakta ve güncellenmektedir.

Dünyada gelişmiş itfaiye teşkilatlarına baktığımızda; Londra İtfaiyesinin 1866, Newyork 1865, Paris 1811 ve Tokyo’nun 1880 yılında kurulduğunu görülmektedir. Londra İtfaiyesi, “Yangın İdaresi” olarak da bilinen Londra Yangın ve Acil Durum İdaresi (LFEPA) tarafından yönetilmektedir. İdarenin 8 üyesi Londra Meclisinden, 7 tanesi Londra ilçelerinden seçilmekte. İki tanesini ise belediye başkanı atamaktadır. Belediye başkanı, bu idarenin başkanını atar ve bütçesini oluşturur.

Newyork'ta yangın yasası bulunmaktadır. Bu düzenleme, New York idare yasasının bir parçasıdır. Bu yasa ağırlıklı olarak önlemleri içermektedir. Tokyo'da 1948'de Yangın Organizasyonu Yasası çıkarılmıştır. Paris İtfaiyesi ise Paris Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı askeri bir birliktir.

İstanbul'da 100 bin kişiye yaklaşık 26 itfaiyeci düşüyorken, Londra da 68, Newyorkta 132, Tokyo da 48 itfaiyeci düşmektedir. İstanbul'da kişi başına itfaiye bütçesi 36 TL iken, Newyork'ta 895 TL, Londra'da 252 TL ve Tokyo'da 246 TL'dir. Burada dikkat çeken nokta; İstanbul'un, Londra'dan 2 kat daha fazla nüfus ve 3 kattan fazla alana sahip olmasına rağmen ortalama varış süresinde, Londra ile başa baş olmasıdır.

Mevzuatlar ve standartlar konusu, itfaiye alanında önemli bir sorun alanıdır. Mevzuatların iyileştirilme ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca, sürekli olarak mevcut mevzuata ekleme yapılması bütünlüğü bozmaktadır. Örneğin, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır. Diğer taraftan Sağlık Bakanlığı'nın hastaneler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ise okullar için yayınladığı farklı yangın yönetmelikleri vardır. Bu yapı, uyulayıcı konumdaki vatandaşlar için karmaşık bir durum oluşturabilmektedir.

Standartlar uzun yıllar boyunca kazanılan tecrübe ve gelişmeler sonucunda belirlenmektedir. Standartların Türkiye'nin şartlarını da göz önüne alması gerekmektedir. Bütüncül bir bakış açısı ile konulara yaklaşmak gerekmektedir. Belli bir alanda iyileşme sağlarken başka bir alanda olumsuzluk oluşturulmamalı birlikte ve uyumlu gelişme sağlanmalıdır.

Risk yönetimi ile kriz yönetiminin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Ne kadar çok belirsizlik, o kadar çok olasılık, o kadar çok risk anlamına gelmektedir. Yangında belirsizlikler her olaydan çok daha fazladır. Risk yönetiminin başarısını; beklenen ile gerçekleşen arasındaki fark olarak da değerlendirebiliriz. Beklenen; belirlediğimiz senaryo, gerçekleşen ise krizin kendisini ifade eder. Bir yönüyle, risk analizinin sahada test edilmesi demektir. Risk ile gerçekleşen arasındaki fark zararı oluşturmaktadır. Amaç, bu farkı kabul edilebilir bir seviyenin altında tutmaktır. Örneğin, kalp krizi. Kişi kalp krizi geçirirken o anda yapılan kalp masajı ve hastaneye sevk kriz yönetiminin bir parçasıdır. Kriz öncesi beslenme, spor ve kendine bakma ise riski azaltmak anlamına gelmektedir. Öncesi ile sonrası birlikte risk yönetimi olarak değerlendirilmeli ve bütüncül anlayış terk edilmemelidir.

Bütüncül anlayış konusunda diğer bir örnek, itfaiye literatüründen verilebilir. Yangından korunma; sadece söndürme ve kurtarma değildir. Burada; itfaiyelerin doğrudan yönetebildiği kısım olduğu gibi, doğrudan yönetilemeyen kısım da bulunmaktadır. Yangın söndürme süreci, yangının algılanması, yangının ihbarı, ekiplerin sevk, olay yerine varışı, müdahale ile sonrası raporlama adımlarından oluşmaktadır. Bu aşamalardan önce ise yangın önlemleri konusunda eğitim, tedbir alma ve denetim adımları bulunmaktadır. Yangını çıkarmamak en az maliyetli durumdur. Ancak, yangın

sıfırlanamayacağı için tüm kaynaklar, yangın öncesinde önleme ve hazırlıklı olma noktasında kullanılmalıdır.

İtfaiyenin görev alanı ile ilgili diğer önemli konuyu birlikte çalışabilirlik kavramı oluşturmaktadır. Birlikte çalışabilirlik; farklı yapı, kapasite, ölçek ve standartlara sahip ekip, birim veya kurumların, aynı amaç ve hedef etrafında, geçici olarak birlikte iş görmesi şeklinde tanımlanabilir. Burada önemli olan, ekiplerin, birimlerin aynı olmaları, benzeşmeleri değil, bir araya geldiklerinde temas noktalarının birbirini anlayabilir olmasıdır.

İletişimde kurumsallaşma, itfaiye bakımından önem taşımaktadır. Son yıllarda; vatandaşla temas noktalarının ve iletişim kanallarının artması, itfaiye teşkilatlarının görünürlüğü ve bilinirliği için bir fırsat oluşmuştur. Fakat, bu temas noktalarının artışı, bir fırsat olmakla birlikte, yanlış kullanıldığında olumsuzluklara da neden olabilir. Görsel öğelerimizdeki bütünlük, güven verme ve samimiyet, vatandaşlara aktarılmak istenilen yangın güvenlik tavsiyelerinin etkisini de artıracaktır. Vatandaşın; bir olayda kaç araç, kaç personel olduğunu, neyle söndürülmesi gerektiğini bilmesi gerekmektedir. Hedef, her bir vatandaşa şunu söyletebilmek olmalıdır. Evet, benim itfaiyem geldi. Benim itfaiyem işini bilir ve bu işi layıkıyla yerine getirir. Bunu başarmanın yolu, önce işini doğru ve iyi yapmaktır. Sonra başarılı bir iletişim ile desteklemektir.

Kurumsal iletişim; medya iletişimi, sosyal medya yönetimi, iç iletişim, lider iletişimi ve bizim için en önemlisi olan kriz iletişimini kapsamaktadır. İletişimin; en önemli konusu, itibar yönetimidir. İtibar yönetilebilir bir kavramdır. İnsanların itibarı olduğu gibi, kurumların da itibarı vardır ve olmazsa olmazı güvenilir, samimi, doğru, tutarlı olmaktır. İtfaiye teşkilatları olarak değerlerimizin olması ve o değerlere sınıksız sarılmamız gerekir. Aslında; fert olarak hepimiz, kendi öz ve milli değerlerimize sınıksız sarılırsak, kurumsal itibarı sağlamakta o derece kolaylaşacaktır.

İtfaiyelerin; o şehrin bir değeri, hafızası ve markası olması gerekir. Ayrıca, itfaiye teşkilatları; şehirlerin tarihinin, kültürel değerlerinin ve milli servetlerinin koruyucularından biridir. Bir kamu kurumu olmakla birlikte; kamu kurumundan daha öte, gelenekleri olan, 24 saat yaşayan bir ailedirler. Bunların yaşatılması, aktarılması ve kaybedilmemesi gerekir.

Teknoloji itfaiyeciler için oldukça önemlidir. Teknoloji itfaiyeciler için bir lüks değil, zorunluluktur. Çünkü itfaiye teşkilatı can kurtarmaktadır. Günümüzde teknolojinin; nereye gittiğini, üç-beş yıl sonra çalışma alanı ile ilgili hangi yeniliklerin geleceğini takip etmek gerekmektedir. Artık dünyada akıllı şehirlerin, akıllı itfaiyeleri gündeme gelmektedir. Akıllı şehirler kavramı tek bir uygulama ya da bir proje değil bir konsepttir. Otonom robotlardan, sensor ağlarına, zeki sistemlerden, sanal gerçeklik ve nano giysilere kadar birçok teknoloji hayatımıza girdi ve girmeye devam ediyor. İtfaiyecilerde bu teknolojileri kullanmaya başlamıştır.

İtfaiyeciler hızlı, hatta daha hızlı olmak zorundadır. Çünkü itfaiyeciler, saniyeler içinde, insanların saatlerini, aylarını hatta, yıllarını etkileyecek kararlar alabilmektedir. Teknoloji, yapılan işin kolaylaştırılması ve daha hızlı yapılması anlamına gelmektedir. Teknolojiden yararlanılmakla birlikte dikkat edilmesi gereken nokta, teknolojilere sahip olmadan önce; sistemi kurarken, ölçeklenebilir, sürdürülebilir ve bütüncül bir altyapı da kurgulanmasıdır.

İstanbul İtfaiyesi teknoloji alanında ilk olarak, harita tabanlı ERP yaklaşımıyla kurgulanan bir sistem kullanmaktadır. İtfaiye Cio ERP adlı sistem ile araç, ekipman, insan kaynakları, istasyon vb. kaynak verileri ile 110 yangın ihbar hattı, arayanın konum bilgisi, bina bilgileri, panoramik görüntüler, hidrant bilgileri, araç takip ve kamera görüntüleri, yol durumu gibi veriler harita tabanlı olarak görüntülenip takip edilebilmektedir.

3.3.3 Mevzuatlar Açısından İtfaiye Teşkilatları ve İyileştirme Önerileri

Konuşmacı: Kemalettin SAKİN (İçişleri Bakanlığı, MİGM Personel ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanı)

Belediye İtfaiye Yönetmeliği 21/10/2006 tarihli ve 26326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle birlikte 23/08/1985 tarihli ve 18851 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İtfaiye Teşkillerinin Kuruluş, Görev, Eğitim ve Denetim Esaslarına Dair Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Yeni Yönetmelik, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 52 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu maddede; "İtfaiye teşkilâtının çalışma usûl ve esasları, çalışanların görev ve yetkileri, memurluğa alınması için taşımaları gereken nitelikler, alacakları meslek içi eğitim, görevde yükselme, meslekten çıkarılma, giyecekleri kıyafet ve savunma amaçlı olarak kullanacakları aletler ile itfaiye teşkilâtında hizmet gereklerine göre oluşturulacak birimler, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Belediye bu yönetmeliğe aykırı olmamak üzere ek düzenlemeler yapabilir." hükmü yer almaktadır.

İtfaiye hizmetleri kesintisiz olarak yürütülür. İtfaiye personelinin çalışma süresi ve saatleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen çalışma süre ve saatlerine bağlı olmaksızın, hizmetin aksatılmadan yürütülmesini sağlayacak şekilde düzenlenir. Belediye itfaiye teşkilâtında fiilen çalışanlara fazla mesai ücreti olarak bütçe kanununda belirlenen üst sınırı aşmamak kaydıyla belediye meclisi kararı ile tespit edilen maktu tutar ödenir.

Belediye İtfaiye Yönetmeliğine iki dava açılmıştır. İlk dava sonucu itfaiyeci olabilmek için öngörülen "25 yaşı doldurmamış olmak" hükmü iptal edilmiştir. İçişleri Bakanlığı bu konuda bir genelge ile yeni bir düzenleme yaparak "30 yaşını doldurmamış olmak" şartı getirmiştir. Bu düzenleme hakkında açılan iptal davası ise reddedilmiştir. İkinci dava ise "yazılı ve sözlü sınav" başlıklı 16 ncı maddeye açılmıştır. Yönetmeliğin 16 ncı maddesinin ilgili hükümlerinin yürütmesinin durdurulması ve iptal edilmesiyle; itfaiye

eri alımı için ilana çıkılması, başvuruların alınması, sınav komisyonunun oluşturulması, sözlü sınavın yapılması ve sonuçlandırılması imkanı kalmamıştır.

Türkiye’de İtfaiye Teşkilatı Personeli Norm Kadroları (2018)						
Belediyeler	Toplam İtfaiye	İtfaiye Dairesi Başkanı	İtfaiye Şube Müdürü / İtfaiye Müdürü	İtfaiye Amiri	İtfaiye Çavuşu	İtfaiye Eri
Toplam	33.578	30	284	1.014	3.679	28.571
Büyükşehir	22.677	30	193	743	2.229	19.482
Büyükşehir İlçe	-	-	-	-	-	-
İl	4.561	-	51	148	442	3.920
İlçe	4.456	-	40	122	610	3.684
Belde	1.884	-	-	1	398	1.485

Türkiye’de Yıllar İtibariyle Belediye İtfaiye Personel Sayısı							
2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
8.003	7.929	9.784	9.643	8.899	8.392	7.833	8.414

Yönetmeliğin iptal edilen hükümleri nedeniyle 2014 yılına kadar itfaiye eri kadrolarına KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) ile alım yapılmıştır. Bununla birlikte belediyeler KPSS ile gelen personelin sürekli olmaması ve itfaiyecide aranılan niteliklere sahip olmaması gibi nedenlerle bu yolu çok tercih etmemişlerdir. Belediyelerde taşeron statüde itfaiye personeli sayısı artmıştır.

Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmeliğin 27 nci maddesi hükümlerinin iptali kararının Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca kaldırılmasıyla birlikte, Devlet Personel Başkanlığınca itfaiye eri alımlarının merkezi yerleştirme yoluyla yapılmasına son verilmiştir.

Belediye İtfaiye Yönetmeliği’nde kapsamlı değişiklik çalışmalarına belediyeler, sendika ve Türkiye Belediyeler Birliği ile birlikte başlanmıştır. Yönetmelik taslak çalışmaları için çeşitli ölçekteki belediyelerden (Büyükşehir, il, ilçe ve belde belediyeleri) ve Türkiye Belediyeler Birliğinden görüş ve teklif alınmıştır. Tüm itfaiye teşkilatlarının temsil edildiği üç çalıştay yapılmıştır. Yapılan çalıştaylar da çok önemli sonuçlar elde edilmiştir.

1983-2006 tarihleri arasında mahalli idareler, kadro iptal, ihdas ve değişikliklerini Bakanlar Kurulu kararı ile yapmışlardır. Mahalli idarelerde kadro iptal, ihdas ve değişiklikleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonra, 22.04.2006

tarihinden itibaren bu Kanuna istinaden çıkarılan Norm Kadro Yönetmeliğine göre yapılmaktadır.

Mahalli idareler; 1999 yılına kadar kendi yaptıkları sınavlarla personel ihtiyacını karşılamışlardır. 1999 yılından sonra ise; Devlet Memurları Sınavı (DMS) – (1999-2002), Kurumlar İçin Merkezi Eleme Sınavı (KMS) – (1999-2002), Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) – (2002 -) ile alım yapılmıştır. 2002 yılında DMS ve KMS birleştirilerek KPSS sınavına dönüştürülmüştür. 1999-2007 yılları arasında mahalli idareler merkezden yapılan sınavla (KPSS, DMS, KMS) personel alımı yapmışlardır.

2014 yılında, 2006 yılında yürürlüğe giren Belediye İtfaiye Yönetmeliğinin KPSS puanı ile sözlü sınav notunun aritmetik ortalamasına göre alım usulünü düzenleyen hükümler Danıştay tarafından iptal edilmiştir. 2017 yılında, Belediye İtfaiye Yönetmeliğinde itfaiye eri alımına ilişkin olarak yeniden düzenleme yapılmıştır.

Belediye tarafından sınav duyurusuna çıkılmadan önce İçişleri Bakanlığında sınav açılacak itfaiye eri kadro sayısı için izin alınmaktadır. İzin verilmeyen kadrolar için duyuru ve sınav yapılamaz. İtfaiye eri alımı yapacak belediye bu duyuruyu son başvuru tarihinden en az 15 gün önce kamuoyuna belirtilen çerçevede duyurmak zorundadır. İtfaiye eri alımında aranacak nitelikler; sürücü belgesine sahip olmak, 30 yaşını doldurmamış olmak, erkeklerde en az 1.67 cm ve kadınlarda ise 1.60 cm boyunda olmak, boy ile kilo arasında 10 kilogramdan fazla fark olmamak ve duyuruda yer alan diğer nitelikler olarak belirtilmektedir. İlgili belediyede beş kişilik sınav kurulu oluşturulacaktır.

Belediye, başvuru yapan adayları, KPSS başarı puanlarına göre sıralayarak, en yüksek puanlı adaydan başlamak üzere, ilan edilen kadro sayısının beş katı oranında adayı sınava (yazılı veya sözlü sınav ile uygulamalı sınav) çağıracaktır. Belediyenin yaptığı yazılı ya da sözlü sınav ile uygulamalı sınavdan en az 60 puan alınması zorunludur. İtfaiye eri alımında belediyenin yapacağı sınav iki bölümden oluşmaktadır. Yazılı veya sözlü sınav ile uygulama sınavı.

Sınavı kazanarak ataması yapılarak göreve başlatılanlar ile göreve başlamayanlara ilişkin bilgiler Devlet Personel Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığına bildirilir. İçişleri Bakanlığına yapılacak bildirimde göreve başlayanların güvenlik soruşturması raporları eklenir. Belediye tarafından yapılan belge incelemesinden sonra atamaya haiz olanların atamaları gerçekleştirilir.

4 SEMPOZYUM PROGRAMI

ULUSAL İTFAİYE SEMPOZYUMU-2018

Açılış Konuşmaları

Dr. Hayri BARAÇLI (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri)

Şahin Aslan (İstanbul Vali Yardımcısı)

Dr. Mehmet GÜLLÜOĞLU (AFAD Başkanı)

1. OTURUM- AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİNDE RİSK VE KRİZ YÖNETİMİ

Moderatör: Prof. Dr. Kerem Alkin

Risk Yönetimi ve Kriz Yönetimi Nedir? Afet ve Acil Durum Yönetiminde Risk ve Kriz Yönetimi

Konuşmacı: Hamza TAŞDELEN/ AFAD Başkan Yardımcısı

Belediyelerde Afet ve Acil Durum Yönetimi

Konuşmacı: Cafer YILMAZ / Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanı

İş Sürekliliği Yönetim Sistemi

Konuşmacı: Ramazan Özcan YILDIRIM / İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kurumsal Gelişim ve Yönetim Sistemleri Daire Başkanı

Yangından Korunmada İmar ve Şehir Planlamanın Önemi

Konuşmacı: Mehmet ÖZÇELİK / TOKİ Başkan Yardımcısı

2. OTURUM - AFETLERDE VE ACİL DURUMLARDA BİRLİKTE ÇALIŞABİLİRLİK

Moderatör Dr. Mehmet Güllüoğlu - AFAD başkanı

Sağlık Bakanlığının Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü

Konuşmacı: Eray ÇINAR / SAKOM Daire Başkanı

Türk Kızılay'ının Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü

Konuşmacı: Mustafa TUTKUN / Türk Kızılayı Genel Müdür Yardımcısı

STK'ların Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü

Konuşmacı: Recep ŞALCI / AKUT Başkanı

İtfaiye Teşkilatlarının Afetlerde ve Acil Durumlardaki Rolü

Konuşmacı: Arif SAYIN / Mersin Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanı

3. OTURUM - İTFAİYE TEŞKİLATLARININ DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI

Moderatör Prof. Dr. Abdurrahman KILIÇ

İtfaiyeci Olmak. Nereden Nereye Geldik?

Konuşmacı: Mehmet Emin KOÇAN / İstanbul Büyükşehir Belediyesi Anadolu Yakası
İtfaiye Müdürü

İtfaiye Teşkilatlarının Bugünü ve Yarını

Konuşmacı: Ali KARAHAN / İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanı /
Tüm İtfaiyeciler Birliği (TİBDER) Genel Başkanı

Mevzuatlar Açısından İtfaiye Teşkilatları ve İyileştirme Önerileri

Konuşmacı: Kemalettin SAKİN / İçişleri Bakanlığı MİGM Personel ve Eğitim
Hizmetleri Daire Başkanı

Kapanış Konuşması

AFAD Başkanı Dr. Mehmet GÜLLÜOĞLU